

ste et inevitabilis eveniat, facile rumpant. Tertium est, ut nullam proprietatem habeant, nec etiam per licentiam plus habere quam necessitas postulat, expectant. Quartum est, ut praelatis suis in omnibus obediant, nisi forte (quod absit!) iis aliquid contra voluntatem Dei præcipiant; tunc enim nullo modo eis in hac re obediendum est; quia, sicut beatus Gregorius ait, malum propter obedientiam nunquam fieri debet; bonum vero aliquando intermitteri potest. Quintum est, ut pro nulla causa, etiamsi eis justa videatur, mormurare vel detractionem facere audeant, ne omne bonum, si quod facere videntur, per hanc nequitiam perdant. Sextum est, ut invicem secundum Deum se diligant, et omne bonum quod singuli sibi ab aliis impendi desiderant, ipsi aliis hilariter et cum gaudio impendant. Septimum est, ut constitutum servitium secundum morem Ecclesie sue, si possint reddere, non negligant; et in hoc agendo intenti et non vagi assistant; ne vagando oculos divinæ majestatis, ante cujus conspectum videntur assistere, offendant. Octavum est, ut puram confessionem de omnibus peccatis suis faciant: quam tamen confessionem non passim omnibus prout cui iuberit, nisi tantummodo suis praelatis, vel quibus dilem praelati potestatem tribuunt, faciant. Regnum Dei et justitiam ejus querere, est cœlestis patriæ bona desiderare, et quibus justitiæ meritis ad hoc perveniri debeat indesinenter inquirere. Docere et non conviciari ignorantibus debemus, sicut cæcos non conviciamus, sed manu ducimus. Quanto graviori multo cogitationum carnalium premimur, tanto orationi ardentius insistere debemus. Deo nostro

A jucunda sit laudatio, si quod ore canimus, opere non impugnamus. Cum psalmum dicis, cujus verba loqueris agnosce, et in compunctione magis animi quam in tremulæ vocis dulcedine delectare: lacrymas enim psallentis Deus magis quam garrivum comprobabat. Non vacet mens tua in variis perturbationibus; quod si pectori tuo insederint, dominabuntur tui, et deducunt te ad delictum maximum.

B Dixit...., verum Christi templum est anima credentis. Etiam in minimis caute age: non enim minimum in vita homini negligere minima. Otiosa menti maligni spiritus pravas cogitationes inerat, ut si quiescat ab opere, non quiescat a malorum operum delectatione. Omnia quæ blandimento, quæ occulta voluntate animum trahunt, rejice. Ede cura saturitatem, bibe cura ebrietatem; nec presentibus deliciis inhærebis, nec absentes desiderabis. Victus tibi ex facili est, nec ad voluptatem, sed ad cibum accede; desideria tua parvo redime, quia hoc tantum curare debes ut desinant. Gravior appetitus ex indignatione nimia nascitur, quem acceptæ plerumque accendit injuriæ dolor. Nulli est aliquatenus obsequium unumquemque fidelium corporis et sanguinis Dominici tunc esse participem, cum in baptismate membrum efficitur corporis Christi, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, et si, antequam panem illum comedat calicemque bibat, de hoc sæculo migraverit, in unitate corporis Christi constituto; sacramenti quoque illius participatione ac beneficio non privatur, cum in se hoc quod illud sacramentum significat, invenitur habere.

APPENDIX

AD ILLUSTRANDA B. LANFRANCI OPERA.

CHRONICON BECCENSIS ABBATIÆ.

Ab ipsa fundatione ad an. 1467, ex veteri manuscripto codice ejusdem cœnobii.

I Anno ab Incarnatione Domini 1031, Henrici regis Francorum anno quarto, Roberto, filio secundi Richardi, et fratre tertii Richardi habentis Northmanniæ gubernante, Herluinus venerandæ sanctitatis abbas Beccensis Ecclesie primus, inspirante Domino nostro Jesu Christo omnium bonorum auctore, postposita nobilitate terrena, qua satis pollebat, abjecta sæculi pompa, qua ante non parum justa modum suum floruerat, fastuque terreno relicto, hoc anno cingulo militiæ deposito, ad Christi paupertatem tota devotione se contulit, et, ut soli Deo liberius vacaret, sola Dei dilectione habitum monachalem cum gaudio suscepit.

A Danis, qui primi Northmanniam obtinuerunt,

D originem duxit pater ejus; mater autem ejus proximam ducum Flandriæ consanguinitatem attigit. Ansgotus ille, ista Hellaya nomen habebat. Quem Guilbertus Brionensis comes, primi Richardi Northmannorum ducis nepos ex filio consule Godofrido, illum enutritum penes se inter omnes curiæ sue primates habuit acceptissime. Habilis ille ad arma plurimum erat, nec minore ea animositate gestabat. Omnes omnium totius Northmanniæ majorum in electis illum habebant. In armis omnisque rei militaris usu et cultu corporis sui attollebant. Domini et militiæ committentem suorum præstantissimus erat. Quibus de rebus, non solum singularem domini sui obtinuerat favorem, verum et apud Robertum,

totius Northmanniæ ducem, et apud exterarum dominos regionum pepererat sibi nomen plurimum et accessum familiarem.

Hic talis et tantus vir cum prædiis et facultatibus ad statum monachorum venire desiderat. In fundo juris sui qui Barnevilla dicitur, haud procul a Brionio, volens cœnobium construere, ecclesiam ædificavit in honore sanctæ Mariæ, ibique religionis habitum suscepit ab episcopo Lexoviensi, Herberto nomine, maximæ sanctitatis viro, quadragesimo ætatis suæ anno, devoteque portavit; nec multo post ab eodem præsule sacerdos ordinatus est et abbas constitutus, quia, propter pauperatorem loci illius, quibus aliis regimen ipsum volebat suscipere.

Unde sciendum est quod in Galliis erat et quædam provincia olim vocata Neustria, post a Northmannis, qui a Norst regione venerunt, cognominata Northmannia, in qua est quidam locus qui dicitur Beccus, et ita vocatus a rivulo ibi decurrente, qui adhuc hodiernis temporibus decurrit juxta muros prædii ubi construxit Herluinus, qui erat de genere Danorum, secundam ecclesiam, inde vocatam ecclesiam Becci.

Tribus de causis tam parvo tempore dicitur crevisse non solum divitiis, sed etiam religione, intus studio operis Dei, et fervore religionis; foris studio charitatis, in qua gratia Dei ab initio usque nunc plures virtutes sunt factæ et ostensæ.

Hoc cœnobium de quo loquimur, in initio suæ fundationis aliquanto tempore in maxima egestate et penuria exstitit, ut monens eos probaret Dominus, et probando impleretur illud in eis viri sapientis: *Omne quod applicitum tibi fuerit, fili, accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum; homines vero receptibiles in camino humiliationis* (Eccl. 11, 4, 5). Et ut ostenderetur quod illa fundatio non erat ex homine, sed ex illo et de ipso de quo dicit Apostolus: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter illud quod positum est, quod est Jesus Christus* (1 Cor. iii, 11), noluit ut per reges et principes ipsa fundatio ageretur, sed per seipsum, et per humilem et timentem verba sua, sicut ipse per Isaiam testatur dicens: *Ad quem respiciam nisi ad pauperulum et contritum spiritu, et trementem sermones meos?* (Isai. Lxvi, 2.)

Nota quod Bonnevilla erat proprium hæreditagium domini Herluini, et ibidem primam ecclesiam ædificavit in honorem sanctæ Mariæ, et ibidem habitum suscepit.

Verum quia campestris et inaquosus est locus, monitus per soporem a beata Dei genitrice Maria, in vallem ad rivum qui Beccus dicitur, Deo adjutore, recessit; ibique nobile ædificare cœpit in honorem ejusdem matris Domini Mariæ monasterium, quod Deus perfecit ad sui nominis gloriam, et multorum hominum solatium et salutem. Cui Deus ad auxilium et consilium adduct, juxta desiderium cordis sui, Lanfrancum virum in liberalibus artibus undecun-

que peritissimum, deinde Anselmum virum per omnia approbatum, pollentem moribus, consilio affabilem, misericordem, castum, sobrium, in omni clericali officio mirabiliter eruditum; qui ambo, Dei adjuvante auxilio, archiepiscopi Cantuariæ postea consecrati sunt.

Inde ad eundem locum Beccensem tot et tanti viri, tam clerici quam laici, ex nobili genere nati confluxere, ut sancto Herluino abbati satis decenter posset dici: « Ab ubertate domus tuæ inebriasti faciem terræ, et a torrente sapientiæ eorum replesti orbem terrarum. » Inter quos exstitit quidam nobilis vir, nomine Willelmus, qui ibidem veniens ad monachatum, dedit eidem monasterio Beccensi prædium ubi quondam fuerat monasterium Sancti Ebrulfi apud Uticum, ad quem locum habitandum et procurandum venerabilis Herluinus misit prædictum Lanfrancum, cum tribus monachis Beccensibus. Postea idem Willelmus, et nepotes sui Robertus, et Hugo de Grentimenti, restauraverunt prædictum monasterium Sancti Ebrulfi, et dederunt ecclesiæ Becci villam Russerie pro commutatione prædicti loci Sancti Ebrulfi apud Uticum. Qui locus Beccensis quantum adhuc nostris temporibus charitatis resplendet radicibus, expertis disserendum dimittimus.

Audiens Lanfrancus samam regionis Northmanniæ, quæ prius Neustria dicebatur, in qua ducatum tenebat hæreditario jure Willelmus ille qui postea subjugavit sibi totam Angliam armis, sciens certo relatu illic multum collapsum studium litteraturæ barbaricæ gentis, et intelligens providentis iam inaspiratione inde se posse adipisci majorem gloriam, et plurimum quæstum, venit illic cum paucis. Sed antequam pervenisset ad notitiam multorum, atraxit illum ad se qui Paulum vocavit de cælo, hoc modo: Quadam die, dum iter ageret solus cum uno scholari, incidit in latrones, qui, et auferentes omnia quæ habebat, siquæ abire, tantum ei relinquentes vetustam chlamidem, cætera omnia secum retinentes. Tunc ille recordatus est alius cujusdam sancti facti, qui cum a Longobardis (ut narrat beatus Gregorius) (*Dialog. lib. 1, cap. 2*) tentus esset, et ei suum caballum abstulissent, postea clamans, flagellum, quo equum solitus erat minari, obtulit eis dicens: Tollite, ut habeatis unde hoc jumentum minari possitis. Quibus dictis, ad orationem protinus se dedit. Illi vero cursu rapido venerunt ad fluvium nomine Vulturum, quem nullo modo transire potuerunt, cumque nullo modo transire possent, intellexerunt quia ex culpa quam servo Dei fecerant, ista dispendia tolerabant; qui statim reversi non solum reddunt quod abstulerant, sed etiam ipsum Libertinum invitum in equum, de quo deposuerant, levaverunt, et protinus abscedunt, et iter suum libere peragunt. Sic, inquit Lanfrancus, ego faciam, redibo, offeram eis quæ deseruerunt, et cum hoc fecero, reddent mihi omnia mea; et cum fecisset, nihil sibi profuit, sed in pejus illi provenit, et, ut ipse solebat referre, Libertinus alia intentione fecit,

alia ego, quia Libertinus para mente, ut haberent et possiderent, ego autem calliditate et dolo, ut redderent mihi, non ut haberent. Cum enim obtulisset eis chlamidem quam ei dimiserant, illi in iram versi cæsum diutius ad arborem nudum ligaverunt, et scolarem ejus ad aliam, non longo ab eo, et sic discesserunt. Tunc videns se omni humano auxilio destitutum, cœpit intra se revolvere et pertractare quam fragilis et caduca sit hujus mundi gloria, et omne, quod laborant homines super terram, vanitas. Promisit Deo omnino relicturum hujus mundi caducos honores, et sub illius jugo quod est leve et suave illis qui eum diligunt, suppositurum ex toto, si eum eripere dignaretur ab hac captione. Statim ut votum ex corde et ore Deo promisit, quasi uno momento soluta sunt omnia vincula, quibus ligatus erat; et liber effectus, Deo gratias agens, ad suum clericum accessit, et eum solvit, et votum apud Beccum perfecit.

Anno Domini 1042, Lanfrancus, de senatorum Papiæ nobili genere natus, in septem liberalibus artibus mirabiliter eruditus, Deo omnium bonorum auctore disponente, apud Beccense cœnobium, magnis tunc temporis facultatibus inornatum, secundum sancti Herluini ibidem abbatis desiderium, monachalem suscepit habitum; qui quanto miraculo illuc advenisset, quantum ibidem profuisset, et quomodo primus abbas Cadomi exstitisset, et quam laudabiliter archiepiscopus Cantuariensis dia vigisset, in Vita ipsius inveniri potest.

Anno Domini 1051, Franciæ turbatur Ecclesia per Berengarium Turonensem, qui assererat eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse revera corpus et sanguinem Christi. Unde contra eum multum a multis et verbis et scriptis disputatum est; inter quos dominus Wimundus, monachus de Cruce Sancti Lenfredi, contra eum de corpore et sanguine Christi elegantem edidit librum.

Lanfrancus etiam Papiensis, primus monachus Beccensis, deinde archiepiscopus Cantuariensis, omnibus luculentius et mirabilibus librum super hac re composuit; in quo singulis illius quæstionibus et expositionibus laudabiliter respondit, male dicta ab eo et intellecta Scripturarum testimoniis divinarum improbando convincens.

Anno Domini 1055, Hunfredus de Vitullis, pater Rogerii de Bellomonte, et Albereda uxor ejus, duo monasteria, unum virorum et alterum feminarum, in fundo Pratelli ædificaverunt.

Anno Domini 1060, sanctus Anselmus in Augusta nobili civitate, quæ confinis Burgundiæ est et Longobardiæ, oriundus, licet nobili parentum prosapia natus, disertorum studiis magistrorum in brevi Deo donante cœquatus, et per divinam visionem ad sedes cœlicas denique in spiritu raptus, salutis suæ arcana verba confestim audivit, quæ non multo post tempore complevit. Audiens igitur famam magistri Lanfranci, jam monachi Beccensis, et scholas ibidem teuentis et regentis, omnium pene doctorum

A nomina præcellere, spreta pro Dei nomine patris et matris multimoda hæreditate, cum aliquantis familiarium clericis, venit ad eum; in cujus scholis aliquandiu diligenter manens, et sibi et aliis multum proficiens, tandem Lanfranci incitamento et Mauriti Rothomagensis archiepiscopi consilio, divina providente clementia, in Beccensi ecclesia habitum monachalem tota devotione hoc anno suscepit, anno ætatis suæ vicesimo septimo. Qui ad quanta sanctitatis et dignitatis culmina postea pervenerit, in subsequenti diligens lector inveniet. Nam inter cetera dignitatis culmina, cum anno Domini millesimo sexagesimo secundo Lanfrancus supradictus Ecclesiæ Becci prior, reginien accepisset sancti Stephani Cadomi, prædictus Anselmus factus est prior Beccensis, qui tribus annis fuerat sine prælatione.

B Item cum locus Beccensis adhuc indigeret malis rebus, in recepta pauperie, inter alia lucerna die ac nocte non semper ardebat in ecclesia (ut moris est) præ inopia, sed cum hora nocturnalis synaxis appropinquasset, secretarius surgens de cubili, ibat in pistrinum, vel in coquinam, deferens iade lumen: nocte subsequente die dedicationis, id est sexto Kalendas Martii, cum hora matutinalis appropinquasset, secretarius, nomine Gotthbertus, vigilans a somno vidit totam ecclesiam ita illuminatam cœlesti lumine ut potuisset acus reperiri in pavimento. Qui surgens pavefactus audivit quasdam voces in choro quasi psallentes sub silentio; tunc pedetentim perrexit ad ostium chori, a parte a-

C rris, et introspexit in chorum, et vidit beatissimam et gloriosissimam matrem Domini Mariam stantem in loco stationis venerabilis Herluini abbatis, et coram ea astantes beatissimos apostolos Petrum et Paulum, et tertium alium quem non agnoscebat vultu, decantantes ei matutinas. Cumque diu hæc aspexisset, cogitavit pergere ad ostium quod erat ex alia parte chori, juxta locum stationis abbatis, et ut melius et propius valeret videre illas gloriosissimas personas, et audire quæ illæ dicebant et decantabant. Et cum hoc faceret suaviter, et quasi pedetentim, antequam pervenisset ad ostium, læs substracta est, et voces subcontinentim quieverunt: suavitas tamen miri odoris tanta ibi aspersa est et cum fratres assurexissent ad vigiliis, mirarentur, ad invicem se interrogantes nutu et signis quid hoc vellet esse. Quæ omnia prædicta dictus secretarius recitavit, ut vidit.

D Item iratus rex Guillelmus contra Lanfrancum, eum alienavit a sua curia, cujus consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filix comitis Flandriæ, quam ipse sibi dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis et consanguinitate jungebantur. Unde auctoritate Romani pontificis, tota Neustria supposita erat interdicto; quapropter Lanfrancus Romam adiit, quamvis iturus esset occasione cujusdam hæretici Berengarii, et tunc prædebat Leo octavus, et etiam ut ageret pro duce Northmannorum et uxore ejus. Igitur locutus est

eum papa Nicolao, et ostendit quod ejus sententia, A videlicet interdictum, eos tantum gravabat; qui nec conjunxerat, nec eos separare poterat, nam dux puellam, quam acceperat, nullo pacto dimittere volebat.

Hoc autem audiens et verum esse advertens summus pontifex, dispensatione habita conjugium concessit, eo tamen modo quatenus dux et uxor ejus duo monasteria construerent, in quibus singulas congregationes virorum ac mulierum coadunarent, quæ ibi sub norma sanctæ religionis die noctuque Deo deservirent, et pro salute eorum supplicarent; et paruit dux apostolicæ dispensationi, et ædificaverunt duo monasteria in prædio quod antiquitus Cadomum nuncupabatur. Dux unum monachorum in honorem sancti Stephani, et uxor ejus alterum B sanctimonialium in honorem sanctæ Trinitatis, et post triennii completionem sola necdum completa basilica, Lanfrancus cæpti operis institutor, tam ducis Northmanniæ quam primatum supplicatione, cœnobio Cadomensi, quod dux hortatu papæ ædificaverat, abbas præficitur, in quod plures de Becco secum duxit; qui paulo post ad dignitates sunt promoti.

Anno Domini millesimo sexagesimo tertio tempore Herluini primi pastoris et fundatoris cœnobiæ Beccensis, Willelmus potentissimus dux Northmanniæ, qui postea Angliam acquisivit, cœpit ædificare ecclesiam juxta Ermentrudis villam prope Rothomagum, Sequana inter utrumque fluente, super terram et hæreditatem ipsius monasterii Beccensis, C in campis inter Chevilleium et Ermentrudis villam, qua ambæ parochiæ sunt de patrimonio ejusdem monasterii. Quæ quidem ecclesia vocata fuit ecclesia Beatæ Mariæ de Prato [al., de Bonouuntio], et ibi constituti fuerunt monachi de monasterio Becci ad Dei servitium ibidem faciendum.

Deinde post annos ferme sexaginta duos (1135) obiit Henricus primus Anglorum rex, filius prædicti Willermi, videlicet anno millesimo centesimo trigésimo quinto apud Sanctum Dionysium in Silva Leonum (Forêt de Lions, ou de Forge); delatumque fuit corpus ejus Rothomagum; et in ecclesia Beatæ Mariæ apertum; et cor, lingua et viscera ejus sepulta et tumulata fuerunt in ecclesia Beatæ Mariæ de Prato ante majus altare, et corpus ejus sale D conditum delatum fuit apud Cadomum, usquequo ventus esset aptus ad deferendum illud in Angliam.

¶ Anno Domini millesimo septuagesimo Lanfrancus prædictus, prius monachus Beccensis, deinde abbas Cadomensis, constitutus est archiepiscopus Cantuariensis, ubi laudabiliter et gloriose vixit ad exemplum omnium bonorum decem et octo annis.

Anno Domini millesimo septuagesimo tertio, in vigilia festivitatis Omnium Sanctorum, monachi Beccenses, exeuntes de prima veteri ecclesia, soleanni processione et magnæ devotionis gaudio,

venerunt in novam ecclesiam quam beatus Herluinus ejusdem loci gloriosus abbas, Lanfrancus, et Anselmus viri magnæ auctoritatis ædificaverant.

Anno Domini millesimo septuagesimo septimo, decimo Kalendas Novembris ecclesia Becci in honorem sanctæ Mariæ matris Domini dedicata est ab archiepiscopo Cantuariæ Lanfranco, quod opus pergrande ipse inchoavit, et post abbatem Herluinum primum lapidem posuit; quod opus in quindecim annis peractum est. Huic autem dedicationi interfuerunt episcopi Odo Baiocensis, Guilbertus Lexoviensis, Gilbertus Ebroicensis, Robertus Sægiensis, Ernaldus Cynomanensis [al. Arnald. Cenomanensis]. De lætitia illius diei, et gaudio multilici superfluum videtur proloqui, tum de adventu personarum virorum illustrium et mulierum nobilium, non sine magna largitione donorum, Franciæ, Northmanniæ, Angliæ, et de superabundanti omnibus præparata procuratione [al., pastu] nemo sufficienter vix posset disserere.

Anno sequenti, id est millesimo septuagesimo octavo beatus Herluinus, prædicti loci Beccensis abbas primus, miles Christi gloriosus, inter choros justorum ab angelis susceptus est, preciosum corpus terræ relinquens, animam cælis inserens, sepultusque est et tumulatus in medio capituli quod ipse ædificaverat; obitusque ejus dolor suis, gaudium angelis fuit. Cui etiam Dominus corda hominum revelavit, et animas de corpore exeuntes, a dæmone arreptas, plangentes audivit, et plangendo cognovit. De virtutibus ejus, vita et moribus, si dicere voluerimus, dies deficiet; mittimus igitur prudentem lectorem ad vitam ejus descriptam, ubi abundanter inveniet quo instrui possit.

Nota quod venerabilis vir Herluinus, non sine nutu et providentia Dei qui omnibus in se sperantibus præparat bona meliora, ecclesiam cum omnibus officinis mutavit loco tertio, non longe a supradicto loco qui nunc dicitur Capella beati Herluini, quæ prima fuit in hoc rivo Beccensi fundata; et istam, de qua nunc loquimur, ædificavit multo majorem, et amplissimas officinas; qua fabrica expleta, per sexdecim annos, Lanfrancus Dornobensis Ecclesiæ archipræsul dedicavit, anno Incarnationis Dominicæ millesimo septuagesimo septimo, mense Octobri, feria secunda ultimæ hebdomadæ ejusdem mensis.

Quidam vir, Goselinus nomine, de villa quæ dicitur Malavilla, sita in pago Rothomagensi, ardens ambis pedibus, innumeris angustiis et doloribus cruciabatur. Cum autem hoc pertulisset uno mense pleno, id est a Kalendis Novembris usque ad Kalendas Decembris, et illi nullum remedium provenisset, sed ex omni parte illum miseræ occupassent; quia neque cibum, neque potum, neque somnum percipere poterat, neque aliqua requies illi esset, uxor, et amici atque vicini ejus monuerunt eum ut ad Sanctum Leobinum in Carnote pergeret, et in lectica ferri se faceret. Quibus ille respon-

se non longius ire quam usque ad Beccensem ecclesiam quæ erat in vicino, non plus uno miliario, et testabatur habere se fidem illie posse recipere sanitatem precibus beatæ Mariæ Matris Domini, in cuius honorem est consecrata ipsa ecclesia, et meritis aliorum sanctorum; et ut dixit ita fecit, et ut credidit ita evenit. Veniens igitur ad sacram ecclesiam prima Dominica Adventus, quæ contingit tertio Nonas Decembris, perstitit in porticu ecclesiæ ipso die et sequenti, tertio vero die cœpit aliquantulum quiescere; actum est autem ut quarto die eveniret festivitas beati Nicolai. Eo die, aurora jam illucescente, cum janitor ecclesiæ Becci, nomine Joannes, aperuisset januas, reminiscens infirmi, divertit ad eum ubi jacebat, qui invenit eum vigilantem, et antequam eum aliquid interrogasset, infirmus eum præveniens dixit se totum extinctum et sanum; janitor interrogans quando et quomodo? ille respondit. Tota ista nocte bene habui, media autem nocte obdormivi, et postmodum evigilans inveni me totum extinctum, et refrigeratum, et nunc Dei gratia bene mihi est, meritis beatissimæ Virginis, in cuius honore ista ecclesia est consecrata. Actum est hoc anno incarnationis Dominicæ millesimo centesimo undecimo, mense Decembri, qui est apud Hebræos decimus, apud nos duodecimus.

Defuncto itaque patre Herluino septimo Kalendas Septembris, anno ætatis suæ octogesimo quarto monachatus vero quadragesimo quarto, paucis interpositis diebus, electus est abbas ejusdem loci Anselmus, qui prior quindecim annis fuerat. Sequenti vero anno in festivitate sancti Petri, quæ dicitur Cathedra, benedictus est abbas in ecclesia Becci, ab Ebroicensi episcopo Gislebarto.

Anno Domini millesimo octogesimo secundo, translatio monachorum Becci, apud Conflanium commorantium, a veteri ecclesia, quæ Capella dicitur, ad novam ecclesiam, cum corpore sanctæ Honorinæ, cum Yvo de Bellomonte comes super Isaram, et Adelidis uxor ejus, volentes in ecclesia B. Honorinæ de Conflantium a monachis Deo deserviri, dederunt eam et omnia ad eam pertinentia monasterio Beccensi, sub libera potestate et ordinatione abbatum præfati cœnobii. Hinc donationi reverendus episcopus Parisiensis Godfridus, de cujus parochia beneficio est, § ut semper mos est bonis bene actis favere, cum canonicis ecclesiæ Sanctæ Mariæ Parisiensis, consensus; Ecclesiæ suæ reservans ut, si quando aliqua ratione exigente per totum episcopatum Parisiensem, aut in prædicto tantum castro, divinum officium episcopus Parisiensis celebrare prohibuerit publice, monachi in dicta ecclesia deservientes, post perceptam ab episcopo, vel ejus huic inuocacionem, observabunt.

Anno Dominicæ incarnationis millesimo octogesimo nono, obiit pie memoriæ Lanfrancus, prius

A monachus Becci, deinde abbas Cadomensis, ad ultimum archiepiscopus Cantuariensis decem et novem annis.

Tempore S. Anselmi abbatis Becci tres matrone nobiles dederunt se in subjectionem Becci, videlicet Basilia uxor Hugonis de Garnato, et Amfrida neptis ipsius Basilie, et Eva uxor Guillelmi Crispini. Quæ tres cum simul Becci viverent, quasi condixerunt sibi ut de hoc mundo una post aliam transirent, et tres Dominicas elegerunt, in quibus vitam finirent. Prima autem, scilicet Amfrida Basilie neptis, quæ minor erat ætate, virgo autem corpore et Deo sacra, decidit in ægritudinem, et venit ad extremum Dominica, quarto Nonas Januarii. Quæ sepulta, cœpit infirmari Basilia domina ejus; quæ cum per aliquot dies gravi incommoditate corporis molestaretur, velata est a Guillelmo Rothomagensi archiepiscopo, sicque defuncta est alia Dominica decimo septimo Calendas Februarii, et sepulta est ut talem personam decebat. Tertia, Eva, non diu supervixit, nam ætate et jejuniis attenuata, cœpit repente viribus corporis destitui. Post mortem enim viri sui Guillelmi Crispini omni continentia se mancipavit, Beccique usque ad finem vitæ in Dei servitio perseveravit; hæc ante plures annos sacram velamen acceperat a prædicto Guillerino Rothomagensi archiepiscopo.

Cumque in dies languor cresceret et ipsa quotidie ad ecclesiam pergeret, die festivitatis sancti Vincentii, mane fecit se in ecclesiam duci, ibique a toto conventu visitata atque inuncta ante altare Crucifixi, et cætera quæ morientibus Christianis solent exhiberi persoluta sunt ei. Cumque conventus recederet, elevata manu signavit eos dicens: Deo vos commendo, filii; diligebat enim tam tener nos quasi omnes peperisset. Deinde domum rediit, dum ad focum sederet, sequenti nocte transit. Cum ad exitum appropinquaret, aderant fratres ut psalmis et orationibus ei subvenirent; inter quos fuit quidam frater, nomine Rodulphus, qui eam rogavit ut, si possibile esset, post mortem ei apparens diceret quod invenisset. At illa respondit, si Deus ei concederet. Sicque defuncta est tertia Dominica, decimo Kalendas Februarii, et, paucis interpositis diebus postquam defuncta est, apparuit fratri dormienti. Quam cum vidisset, ait: Quid est, domina? Quomodo te habes? Respondit se sexaginta annos poenitentia accepisse; et cum ille obstupuisse, quæsivit causam. Et ait: Quia parvos canes, et alia hujusmodi varia, quæ homines pro nihilo ducunt, amavi, et ultra modum in iis delectata sum; ideo talem poenitentiam accepi. Et sic vides quod hæc tres dominæ, tribus Dominicis sæculo migraverunt; prima, in parte noctis; secunda, media nocte, dum cantarentur matutinæ; tertia, mane, dum cantaretur prima.

Nota quod, ut refert Historia de beato Anselmo,

per illum qui præsens cum illo erat (69), qui sic ait : Attestor Deum me sæpe illum sub veritatis testimonio audisse protestantem quod libentius vellet in congregatione monachorum, loco pueri inter pueros sub virga magistri parere, quam per pastorem curam toti Britannicæ prælatus, in conventu populorum, cathedræ pontificali præsidere.

Sublato de hac vita venerabili Patre, ut diximus, Lanfranco, rex Anglorum Willermus ecclesias et monasteria totius Angliæ gravi nimium oppressione affixit (70); cujus oppressionis anno quarto, id est millesimo nonagesimo tertio ab Incarnatione Domini, Anselmus abbas Beccensis Ecclesiæ, vir magnæ sanctitatis et doctrinæ, invitatus, imo districta interpellatione adjuratus, ab Hugone Cestrensi comite multisque aliis Anglorum regni principibus, qui eum animarum suarum medicum et advocatum elegerant, et insuper Ecclesiæ suæ præce et præcepto, pro communi utilitate, coactus Angliam ingressus est. Venienti optimates alacres occurrerunt; rex ipse solio exsiliit, et viro gaudens occurrit. Interea rex Willermus gravi languore corripitur, et pene ad extrema perducitur. Suadetur ei inter alia a principibus, ut de matre totius regni, Ecclesiæ videlicet Cantuariensi, cogitet, et eam a pristina viduitate et calamitate per institutionem pontificis releveret. Acquiescit ille consilio, et Anselmum in opus hoc dignissimum indicat. Tunc ille contradicens, et reluctans, et multis modis omnibus obstans, capitur, et violenter in vicinam ecclesiam, cum hymno et laudibus portatur magis quam ducitur. Acta sunt hæc anno isto pridie Nonas Martii prima Dominica quadragesimæ.

Anno vero sequenti (1094), pridie Nonas Decembris, debito cum honore ab omnibus episcopis Angliæ Cantuariæ consecratus est, ad laudem et gloriam nominis Domini.

In cujus consecratione evangelica illa sententia super eum reperta est : *Vocavit multos, et misit seruum suum hora cænæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia (Luc. xiv, 16)*. Qui cujus meriti existit, in Vita ipsius potest reperiri. Rex itaque sic sanctissimus vir Anselmus Ecclesiam Cantuariensem quindecim annis feliciter; qui monachus Becci claustralis exstiterat tribus annis, quindecim prior post venerabilem Lanfrancum, et quindecim abbas post sanctum Herluinum, ejusdem cœnobii abbatem primum. Cui successit in eadem Ecclesia Becci tertius abbas vir magnæ sanctitatis et doctrinæ Willermus, nobili Northmannorum prosapia originem trahens; in veteri castro super Rislam, quod dicitur Monsfortis, claris parentibus exortus. Pater ejus Turstinus, mater vero Albereda dicebatur. Rogerii de Bellomonte, patris Roberti comitis Mellenti, ex uxore neptis; qui anno sequenti benedictus est Rothomagi, in die festivitatis S. Laurentii, ab archiepiscopo Willermo.

(69) De Edmeryo loquitur, qui hæc refert in Vita ipsius sancti, et in Historia Novorum.

PATR. CL.

Anno autem millesimo nonagesimo octavo. Anselmus archiepiscopus recessit ab Anglia, quia rex Willermus, filius Willermi Conquistoris Angliæ, nihil recti in regno suo fieri permittebat, sed provincias intolerabiliter vexabat in tributis, quæ nunquam cessabant in opere muri circa turrin Londoniæ, in opere aule regalis, apud Westmonster. Idem rex Willermus hoc anno fuit in Northmannia; semper hosticis, et tumultibus, et curis armorum deditus, tributis interim et exactionibus pessimis populos Anglorum non abradens, sed excoctans.

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo nono, undecimo Kalendas Maii, feria quinta in cœna Domini, obiit piæ memoriæ venerabilis dominus Anselmus Cantuariensis archiepiscopus. Ipsò anno ultimum Pascha fuit, septimo Kalendas Maii.

Scriptis vero idem vir reverendus nonnulla memoriæ digna, quæ subtile adnectere curavimus. Dum adhuc esset prior in Beccensi cœnobio scripsit tractatus tres; primum *De veritate*, secundum *De libertate arbitrii*; tertium *De casu diaboli*; et quartum, quem titulavit *De grammatico*, in quo discipulo, quem secum disputantem introduxit, respondet et multas dialecticas quæstiones proponit et solvit. Fecit quoque libellum quintum, quem *Monologion* appellavit; solus enim in eo et secum loquitur, ac, tacita omni auctoritate divinæ Scripturæ, quod Deus sit sola ratione quærit et invenit; et quod verus fides de Deo sentit, invincibili ratione, sic non aliter esse comprobatur et instruit. Composuit etiam librum sextum, licet parvulum, sed suavioris ac subtilissimæ contemplationis pondere magnum; quem *Prosologion* appellavit; alloquitur etiam in illo opere, aut seipsum, aut Deum. Scripsit et septimum librum *Epistolarum* ad diversos, diversis eorum negotiis respondens, vel ea quæ sua intererant procurare mandans. Fecit et octavum *De Incarnatione Verbi*, quod opus epistolari stylo conscriptum sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici Urbano dicavit. Nonum librum edidit, quem *Cur Deus homo*, appellavit. Decimum *De conceptu virginali*. Undecimum de orationibus contemplativis, quem plurimi *Meditationes* vocant; in quibus, legentibus facile apparet quanta dulcedo supernorum mentem ejus repleverat. Duodecimus, qui est ultimus tractatus, *De processione Spiritus sancti*; confutaverat enim Græcos in Barensi concilio, negantes Spiritum sanctum a Filio procedere; unde sumpta materia rogatu Hildeberti Cenomanorum episcopi, hunc librum composuit. De natione ejus et vita et moribus dictum est.

Anno Domini millesimo centesimo decimo tertio fundata fuit ecclesia S. Neoti.

Anno Domini millesimo centesimo vigesimo quarto, obiit piæ memoriæ dominus Willermus tertius abbas Beccensis Ecclesiæ, vir religiosus et honestæ vitæ, decimo sexto Kalendas Maii, sepultusque fuit in

(70) Guillel. Malmesbur.; Edmerus, Hist. Novorum; Harpsfeldus, sæculo xii.

capitulo, juxta tumulum venerabilis Herluini, in A dextra parte, et eodem anno translati fuerunt monachi Becci de Castello de Clara, apud Scotres, et hoc fecit Richardus filius Gisleberti.

Nota quod, tempore hujus Willermi, fuit ecclesie Philiberti tale concessum privilegium, de consensu Joannis episcopi Lexoviensis et totius capituli. Primo fuit a prædictis episcopo e. capitulo concessa ecclesia prædicta, perpetuo jure obtinenda, cum tali libertate ut nunquam cessaret a divino officio, pro forifectura cujuslibet hominis (71). Unde monachi inibi cohibentes in rebellione qua Lexoviensem episcopum fuerint pro se vel hominibus suis in eadem parochia manentibus, vel non interdicta cantaverint, nec isti iidem homines monachorum, in eadem parochia commanentes, perdent divinum officium, pro forifectura cujuslibet hominis, non pro sua; etsi eadem ecclesia, vel cœmeterium violatum fuerit, habebunt monachi secum aquam benedictam de Lexoviensi ecclesia, et per se et per presbyterum ejusdem ecclesie, reconciliabunt ipsam ecclesiam, vel cœmeterium, sine alio requisito, excepto assultu, et homicidio. De iis enim duobus requiritur episcopus. Propter hanc autem reconciliationem, ecclesia Lexoviensis non perdet forifecturas suas de violatoribus, excepto manu pastu, id est servientibus monachorum; de iis enim forifecturam habebant monachi, videlicet de furto, vel de infractura ipsius ecclesie, vel cœmeterii: nam de incestu vel adulterio, vel aliis ad episcopum pertinentibus, ipse episcopus forifecturam habebit. Ipsa vero ecclesia Sancti Philiberti debet de consuetudine episcopo per annum duos solidos tantum, et nihil amplius de synodo vel de circata. Presbyter autem ipsius ecclesie ad synodum veniet, sicut et cæteri; et si de ordine suo forisfecerit, episcopo emendabit: ad monstrationem vero ante archidiaconum, vel decanum, libros vel vestimenta sua non deferet, neque ad pascendum archidiaconum, vel decanum dabit: et pro hac concessione libertatis concessimus episcopo, et omnibus successoribus ejus, ut in obitu ejus fieret tantum, sicut pro uno monachorum, et de canonicis ipsius ecclesie fiet servitium unius defuncti. cum ejus obitu audietur. Et invenies antiquum originale in cophino, in quo reponuntur chartæ ecclesie prædictæ in cartulario.

Huic successit primus Boso, in Novo et Veteri Testamento apprime eruditus, vir scientie admirabilis 7 et doctrinæ incomparabilis; tantam ei insuper gratiam virtus divina contulerat ut nullus, tam tristis et egens consilio, ad ipsum accederet quin extemplo lætus, et consiliatus ab ipso recederet. Illic, dilectus a Deo et hominibus, regi Anglorum Henrico multum erat familiaris, quia veram religionem, et admirandam sanctitatem et consilium incomparabile reperiebat. Qui, licet continua premeretur ægri tudine, tamen ipse per Deum, imo (ut credimus) Deus pro ipso, omnia necessaria conven-

(71) Deest aliquid.

tui suo et supervenientibus, ut opus erat, affluenter tribuebat.

Anno Domini millesimo centesimo trigesimo sexto, obiit piæ memoriæ dominus Boso, quartus abbas Beccensis monasterii, vir magnæ auctoritatis, orbi clarus, sapientia, prudentia, præcipueque spiritus consilii pollens.

Anno Domini millesimo centesimo trigesimo septimo, Theobaldus electus Beccensis Ecclesie, vir magnæ bonitatis et scientiæ, benedictus est abbas ejusdem Ecclesie, omni conventu animo libenti concedente, apud Rothomagum a domino Hugone archiepiscopo Rothomagensi.

Hoc anno in adventu Domini Abricus [al., Albericus] Ecclesie Romanæ legatus, et episcopus Ostiensis, tenuit concilium apud Londoniam, et ibidem, annuente rege Stephano et regina, Theobaldus abbas Beccensis Ecclesie, vir admodum venerandus, Cantuariensis Ecclesie archiepiscopus effectus est, transactis duobus annis, et dimidio postquam abbas constitutus fuerat, consilioque ejus fuit abbatia Becci sine abbate, sub Richardo de Belfou priore, a Nativitate Domini, vel paulo ante, usque ad Pentecosten, quousque prædictus archiepiscopus a Roma rediret.

Anno Domini millesimo centesimo trigesimo nono electus et institutus est abbas Beccensis, ab omni æqualiter congregatione, vir magnæ sanctitatis et scientiæ, dominus Letardus de Beccensi burgo natus, in utroque Testamento apprime eruditus, pollens consilio, affabilis colloquio, moderatus in verbis, discretus in disciplinis, tarde lætus in terrenis, semper gaudens in æternis, diligens honos, corrigens malos. Qui pro qualitate temporis gregem sibi commissum optime rexit, licet in suo tempore assidua tempestate patria turbaretur.

Anno Domini millesimo centesimo quadragesimo primo, inceptum est capitulum Becci, tam consilio quam adjutorio Roberti de Novoburgo; et anno sequenti data est ecclesia de Bellomonte Ecclesie Beccensi. Et eodem anno translatum fuit corpus sancti Neoti de veteri ecclesia in novam ecclesiam. Nota quod ecclesia, sicut prioratus de Bellomonte, fuit data a Rogerio comite de Bellomonte, et fundata in honorem sanctæ et individue Trinitatis, et confirmata per Henricum regem Anglorum et ducem Northmannorum; et in confirmationem vocat Walramnum comitem Mellenti, et fundatorem ecclesie Beati Nicasii, in testem et advocatum Ecclesie Becci. Et ut conformetur Ecclesia aliis Ecclesiis subjectis Ecclesie Becci, quæ solent aliquid in signum subjectionis annuatim dictæ Ecclesie reddere, voluit ut prior sanctæ Trinitatis de Bellomonte, in recognitionem subjectionis, reddat Ecclesie Becci ad minus unam unciam auri.

Anno Domini millesimo centesimo quadragesimo sexto, inceptum est capitulum monasterii Beccensis Ecclesie, pridie Kalendas Augusti, præscute

piæ memoriæ domino Letardo ipsius loci abbate. A

In hoc anno controversia quæ erat inter monachos Becci, et canonicos Exmefordienses pro Ecclesia de Bellomonte, Parisius in præsentia domini papæ Eugenii, terminata est. Itaque dicti monachi Becci remanserunt in prædicta ecclesia.

Circa hoc opus eventit miraculum per merita beatæ Fidis virginis et martyris, a Deo patratum, in persona domini Turoidi quondam episcopi Bajocensis, et pro tunc monachi Becci, germani Hugonis Ewremodiensis; de cujus Hugonis patrimonio fundatus fuit prioratus Sancti Laurentii de Ewremodio, a monasterio de Becco-Herluini dependens. Qui quondam episcopus, et tunc monachus, vexabatur quadam infirmitate quæ vulgariter ruptura vocatur; in qua infirmitate mirabiliter per merita supra- dictæ beatæ virginis et martyris Fidis sanatus fuit, prout patet plenius in libro passionis ejusdem virginis.

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadragesimo nono, obiit sanctæ recordationis dominus Letardus, sextus abbas Beccensis Ecclesiæ.

Huic sancto viro successit dominus Rogerius, hujus nominæ primus, in utroque Testamento ap- prime eruditus, nec non clericali ac scholari scien- tia decenter ornatus, et ab omni æqualiter congrega- tione electus, in ipsis octavis, videlicet apostolorum Petri et Pauli. Qui benedictus apud Sanctum Vandregesillum, in die festivitatis sancti Jacobi apostoli, a venerabili Hugone Rothomagensi archi- episcopo. Extunc super gregem sibi commissum, pro posse suo, die ac nocte decenter invigilans. Et hoc anno obiit dominus Bernardus abbas Montis Sancti Michaelis, monachus Beccensis, qui multum intus et foris idem monasterium emendavit.

Anno millesimo centesimo quinquagesimo secun- do, quidam monachus Beccensis, nomine Michael, factus est abbas Pratellis, in festo sancti Thomæ apostoli. Eodem anno Joannes Romanus qui a puero fuerat monachus Sancti Sabæ, et postea abbas Sanctæ Mariæ in Capitolio Romano, et relicta eadem abbatia factus fuerat monachus Becci, perrexit Roman, et inde rediens § caput beati Felicis mar- tyris, socii Adaucti, attulit secum, et gratuito dono dedit illud Ecclesiæ Beccensi.

Anno millesimo centesimo quinquagesimo tertio, obiit Guilbertus de Clara, filius Richardi de Clara, et sepultus est apud Clarum in cella, quam Guil- bertus de Clara, avus ejus, dederat monachis Becci, qui vocatur Stol; cui successit Rogerius filius ejus.

Anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo quarto, sexto Kalendas Junii, feria quinta, infra octavas Pentecostes, monasterium Beati Michaelis de Periculo maris, post tribulationem quam per quinquennium fere jugem passum fuerat, Deo mis- erante, aliquantulum respiravit, electo unanimiter ab omni conventu Roberto de Tougeyo, priore clau- strali Beccensis monasterii.

Anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo nono, Kalendis Augusti, Robertus de Novoburgo vicedominus totius Northmanniæ, vir magnæ pru- dentiæ et bonitatis, multatus infirmitate, factus est monachus Beccensis Ecclesiæ, sua omnia propria, quæ magna erant, prius pauperibus largiter distri- buens. Obiit autem tertio Kalendas Septembris, qui quinque fere hebdomadis monachus existens, suæ abstinentiæ, et admirandæ religionis, virtutum etiam omnium in brevi Dei virtute ditatus, auspicio, omni- bus Ecclesiæ majoribus bene vivendi reliquit exem- plum, cum antea dives, nunc quidem pauperrimus secutus est Christum.

EPITAPHIUM EJUSDEM.

Respicens augnatum præcisa rupe sepulcrum:

Hic jacet in tumulto Robertus de Noviburg.

Qui mare, qui cælum, qui totum continet ævum,

Hunc faciat vere paradisi regna videre. Amen.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo primo, obiit venerabilis memoriæ dominus Theo- baldus, archiepiscopus Cantuariensis, qui rexit abba- tiam Becci duobus annis, et dimidio, archiepiscopa- tum autem viginti duobus annis, diebus totidem, et tribus mensibus.

Eodem anno intraverunt monachi Becci in novum opus ecclesiæ, in vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, præsentem Rotrodo episcopo Ebroicensi, qui postea fuit archiepiscopus Rothomagensis.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo secundo, Thomas Bechet Cantuariensis Ecclesiæ archidiaconus et cancellarius regis Henrici, ordina- tus et consecratus est archiepiscopus Cantuarie, tertio Nonas Junii.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo ter- tio, Alexander papa tenuit concilium in Turonica civitate, in quo Thomas archiepiscopus sedit in dextera parte, et Rogerius [al., Rotrodus] Ebroi- censis in sinistra. In eodem concilio rex Henricus consuetudines, quas avitas appellabat, petiit confir- mari a domino papa, sed non obtinuit, Thoma archi- episcopo Cantuarie resistente.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, apud Claredunum ad regni Angliæ consue- tudines observandas coacti sunt episcopi; exacto- risatos propter flagitium clericos rex dicebat curiæ tradendos, et illico puniendos, archiepiscopus con- tradicebat; qui quidem archiepiscopus, in scio rege, navem ascendit propter quod regis incurrit of- fensam.

Nota quod anno obitus nobilissimæ Matildis impe- ratricis, tria signa in cælo visa sunt; nam mense Martio cometa in Gallia apparuit; mense Julio circulus æthereus circa solem respanduit; mense postea Septembri media nocte, luna tota sanguinea diutius visa est regibus Angliæ et Franciæ, post Pascha sequens, ad se invicem discordantibus. Et misit imperator Alemanniæ, cum duce Saxonie nepote ejus, nuntios ad regem Angliæ genero [ff.]

generum] ducis Saxonie, quia dederat dicto duci A filiam suam in conjugium, et mandavit ut cum rege Francorum pacem iniret, foretque ejus auxilium pro eo esse paratum, et misit dictos nuntios cum dicto duce Rothomagum. Rex autem paulo post secutus est cum, et eis consilium suum intimavit, et vasa aurea et argentea præclari ponderis dedit; sicque ad imperatorem consilio suo eis demandato, lectos remisit: et dedit dominus rex prædicto duci duos leopardos. Nota etiam quod de partu filii sui Gaufridi infirmata obiit.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo sexto, obiit Petrus abbas Gemeticensis, cui successit Rogerius monachus Beccensis, Deo et regibus, et multis aliis charus, et in diebus ejus multa bona provenerunt Ecclesie Gemeticensi.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo sexto, Thomas archiepiscopus venit Viceliacum die Ascensionis, et observatores consuetudinum, quas avitas appellant in Anglia, solemniter excommunicavit.

Et hoc anno regina Angliæ Alienor peperit filium, quem vocavit Joannem sine terra. Item hoc anno Willermus Papiensis, et Joannes Neapolitensis, missi sunt audituri causam regis Angliæ et archiepiscopi Thomæ; sed infecto negotio redierunt; archiepiscopo autem in Francia commoranti, rex Francorum Ludovicus providit ei in expensis per quatuor annos.

Anno Domini millesimo centesimo sexagesimo septimo, Rothomagi apud Pratum obiit nobilissima C domina Mathildis imperatrix Romanorum, filia primi Henrici regis Anglorum, quondam uxor imperatoris Romani Henrici quarti, quarto Idus Septembris; cuius corpus apud Beccum delatum est, et ante altare beate Mariæ genitricis Dei in eadem ecclesia honorifice sepultum. Fuit etiam comitissa Andegavensis, etiam regina Angliæ, et mater secundi Henrici regis Anglorum.

Hæc nobilissima domina in vita sua manu sicut larga, ita devota, thesauros suos orphanis, viduis, et reliquis pauperibus distribuit, et maxime ecclesiis et monasteriis. Monasterium vero Beccense abundantiori benedictione in auro, argento, et lapidibus pretiosis, ac multiplici ornatu ecclesie quam reliqua monasteria, decoravit; et multis humanis precibus a patre suo obtinuit ut ibidem post transitum suum sepeliretur.

Anno Domini millesimo centesimo septuagesimo primo, interdicto supradicto non obstante, Henricus, filius Henrici regis Anglorum, Dominica post octavas Pentecostes apud Lundoniam unctus est in regem per manum prædicti Rogerii Eboracensis archiepiscopi, præsentem Henrico patre suo. Deinde post paucos dies Thomas archiepiscopus Cantuariensis de Francia, ubi per sex annos et amplius exsulaverat, reversus est in Angliam; et in ecclesia Cantuariensi

cum magno gaudio suscipitur ab omnibus, maxime a monachis clamantibus omnibus: *Benedictus, qui venit in nomine Domini* (Joan. xii, 13). Cum autem post hoc tenderet versus Wdescoalh ad videndum regem novum, et hospitaretur apud Suthowid, audivit nuntios ex parte regis, ne peragraret regnum Angliæ, officium suum exsequendo, sed quantocius repedaret, residentiam facturum in Ecclesia Cantuariensi; ubi cum fere unicum mensem resedisset, die Nativitatis Domini excommunicavit Nigellum de Sachevilla et Robertum de Brooch, et postea in crastino festivitatis sanctorum Innocentium occisus a quatuor militibus in matre ecclesia Cantuariensi, ante altare Sancti Benedicti: mortem ipsius in conspectu Domini pretiosam mira miraculorum insignia B protestantur. Postea missi sunt nuntii a rege Anglorum ad dominum papam, qui eum excusarent de morte ipsius, et innocentiam prætenderent. Nam [s., non] multo post prædictus archiepiscopus multis miraculis claruit, et sanctus Thomas appellatus est: et in anno millesimo centesimo septuagesimo octavo idem pretiosus martyr canonizatus est.

Purgatio Henrici regis Angliæ de morte sancti Thomæ.

Henrico (72) regi Angliæ, ALBERTUS dignationis divina tituli sancti Laurentii, et THEODINUS tituli Sancti Vitalis, presbyteri cardinales, et apostolicæ sedis legati, salutem in eo qui dat salutem regibus. Ne in dubium veniant quæ geruntur, et usus habet et communis consideratio utilitatis exposcit ut scripturæ serie debeant adnotari. Inde est si quidem quod mandatum istud in scriptum duximus redigendum quod vobis pro eo facimus quod malefactores illos qui sanctæ memoriæ Thomam quondam Cantuariensem archiepiscopum occiderunt, occasione motus et perturbationis quam viderunt, ad illud facinus processisse timetis. Super quo tamen facta purgationem in nostra presentia, de voluntate propria præstitistis, quod videlicet nec præcepistis nec voluistis ut occideretur, et quando pervenit ad vos, plurimum doluistis; ab instanti siquidem Pentecostes usque ad annum, tantam pecuniam dabitis unde ad arbitrium fratrum Templi ducenti milites valeant ad defensionem Hierosolymitanæ terræ per spatium unius anni teneri. Vos autem a sequenti Nativitate Domini usque ad triennium, crucem accipietis; proxima tunc æstate illuc in propria persona, ducente Domino, profecturi, nisi remanseritis per dominum papam, vel catholicum ejus successorem. Sane si contra Sarracenos in Hispaniam pro urgenti necessitate profecti fueritis, quantum temporis fuerit ex quo arripueritis iter, tantumdem supradictum spatium Hierosolymitanæ protectionis poteritis prolongare. Appellationes non impedietis. nec permittetis impediri quin libere fiant in ecclesiasticis causis ad Romanam Ecclesiam [al., Romanum pontificem], bona fide, absque fraude et malo ingenio, ut per Romanum pontificem causæ tractentur et suum

(72) Absolvitur Henricus a nece S. Thomæ. BARON. *Annal.* ad an. 1172.

consequantur electum. Sic tamen ut si vobis specti fuerint aliqui, faciant securitatem quod malum vestrum vel regni vestri non quærent. Consuetudines, quæ inductæ sunt contra Ecclesias tempore vestro, dimittetis; possessiones ecclesie Cantuariensis, si quæ ablatae sunt, restituetis sicut habuit aao anno antequam archiepiscopus de Anglia egredere. Clericis præterea et laicis utriusque sexus pacem vestram, et gratiam, et possessiones suas restituetis; quibus, occasione prædicti archiepiscopi, destituti fuerunt. Hoc autem auctoritate domini papæ, in remissionem peccatorum vestrorum injungimus, et præcipimus observare, bona fide, absque fraude et malo ingenio. Juravit hoc rex, juravit et de consuetudinibus dimittendis, et filius ejus, et juraverunt ambo, quod a nobis et successoribus non recederent, quando eos Christianos reges et catholicos habueritis. »

Anno Domini millesimo centesimo septuagesimo octavo, decimo tertio Kalendas Aprilis, Dominica qua cantatur : *Lætare, Jerusalem*, dedicata est ecclesia Sanctæ Mariæ Becci presentibus Henrico rege Anglorum, et Henrico rege filio suo, et Rotrodo Rothomagensi episcopo, 10 et Henrico Briocensi, Richardo Abrincensi, nec non Egilii Ebroicensi episcopis.

Ad dedicationem vero altaris majoris, obtulit Henricus rex pater per capellum suum redditum annuum centum librarum; hoc donum patris sui confirmavit Henricus rex junior, astans ibi per ablationem annuli sui. Statutum est autem ab archiepiscopo, et cæteris episcopis qui ecclesiam dedicaverunt, ac etiam ab abbate Rogerio, ut anniversarium ipsius dedicationis nunquam infra quadragesimam fieret, sed semper feria tertia post octavas Paschæ. Quidam archiepiscopus largitus est quadraginta dies indulgentiarum omnibus vere pœnitentibus, et confessis, qui prædictam ecclesiam visitaverint in anniversario ipsius dedicationis, prout plane patet in litteris dieti domini archiepiscopi.

Anno Domini millesimo centesimo septuagesimo nono, obiit piæ memoriæ dominus Rogerius, septimus abbas Becci, qui rexit eandem abbatiam strenue et religiose annis triginta, mensibus tribus, decem diebus minus; et sepultus est in capitulo ejusdem ecclesie, circa pedes domini Herluini primi ejusdem loci abbatis.

Huic venerabili viro successit in regimine ejusdem Ecclesie venerabilis et admodum religiosus vir dominus Osbernus prior de Bellomonte Rogerii.

Anno Domini millesimo centesimo octogesimo septimo, obiit piæ recordationis dominus Osbernus, octavus abbas Beccensis monasterii, vir summæ prudentiæ, religiosæ et honestæ vitæ, qui rexit idem monasterium annis septem, mensibus undecim una die minus, et sepultus fuit in capitulo, circa pedes tumuli Herluini, ejusdem loci fundatoris.

Huic successit in regimine ipsius monasterii

A venerabilis et discretus vir dominus Rogerius, tunc prior claustralis Ecclesie Beccensis.

Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo quarto, obiit piæ memoriæ dominus Rogerius, secundus hujus nominis, nonus abbas Becci, qui Ecclesiam Beccensem strenue rexit annis septem, mensibus duobus, diebus quatuor, et sepultus est in capitulo ejusdem loci, circa pedes sepulturæ domini Herluini abbatis.

Cui successit in regimine ejusdem cœnobii venerandæ discretionis vir, dominus Walterius, prædicti loci abbas decimus.

Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo sexto, confirmatæ sunt libertates sancti Nigasii de Mellento, a rege Francorum Philippo, anno regni sui decimo septimo. Quo quidem anno translata sunt corpora sanctorum Nigasii, Quirini, atque Bientæ, et beati Gratiani martyris, in ecclesiam sancti Nigasii de Mellento, octavo Kalendas Junii.

Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo septimo Walterius abbas Becci resignavit curam Beccensis monasterii. Cui successit in eadem abbatia Hugo prior de Prato; qui præfuit prædicto monasterio abbas undecimus, anno uno et dimidio, cum tribus mensibus, et tribus hebdomadis; et migravit a sæculo apud Pratum, anno millesimo centesimo nonagesimo octavo, die decima sexta mensis Maii, hoc est decimo septimo Kalendas Junii; sepultusque est in capitulo Becci juxta pedes tumuli domini Herluini.

Huic successit Willermus, secundus hujus nominis, abbas duodecimus Beccensis monasterii, ejusdem loci monachus.

Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo nono, Matthæus comes Bellimontis supra Isaram, et Alienor uxor ejus, fundaverunt ecclesiam Sanctæ Mariæ de Layo.

Anno Domini millesimo ducentesimo octavo, tertio Nonas Julii, Willermus abbas Becci duodecimus perrexit apud Layum, rogatu Matthæi comitis de Bellomonte super Isaram, qui ibidem ecclesiam construxerat: ibique prædictus abbas, cum omni sanctitate et reverentia spirituali, conventum instituit de monachis Becci, quos secum adduxerat, tam de congregatione Becci quam de Conflancio; qui dictus comes eodem anno decessit, et ibidem traditur sepulturæ.

Anno Domini millesimo ducentesimo undecimo, media nocte, Dominica, decimo quarto Kalendas Octobris, obiit piæ memoriæ Dominus Willermus duodecimus abbas Becci; qui præfuit eidem cœnobio annis tredecim, mensibus duobus, et duobus hebdomadis, una die excepta; et sepultus est in capitulo, juxta tumulum primi Willermi ejusdem loci abbatis tertii, in dextera parte domini Herluini prædicti loci fundatoris, quorum omnium animæ requiescant in pace. Unde versus:

Alter Willermus jacet hic abbas duodenus.

Cui successit in abbatia dominus Richardus de Sancto Leodegario, tunc infirmarius prædicti loci,

qui fuit ab omni congregatione sexto Kalendas Octobris electus, quarto Kalendas ejusdem mensis Philippo regi Franciæ præsentatus, et gratanter ab eo susceptus, et Kalendis supradicti mensis, die videlicet sancti Remigii, ab archiepiscopo **II** Rothomagensi, et in ecclesia Rothomagensi benedictus.

Anno Domini millesimo ducentesimo decimo quarto, anno quarto postquam prædictus Richardus de sancto Leodegario suscepit abbatiam Becci regendam, cepit idem Richardus renovare et reedificare ecclesiam prædicti loci, quæ tempore Walterii ejusdem loci abbatis, pro magna parte corruerat.

Igitur jactis in altum fundamentis, ipse manibus suis primum lapidem, circumstante conventu suo, super fundamentum posuit, prima die lunæ quadragesimæ; procurante et cooperante Ingelramno magistro operis Beatæ Mariæ Rothomagensis, cujus consilio se commisit ad illud opus inchoandum et procurandum. Idem vero Ingelramnus viriliter agens, opus inceptum primo anno cum magna virtute ædificavit, et frontem ecclesiæ, et navem in longitudinem auxit; et duabus amplissimis turribus mirifice adornavit; peracto autem anno et semi, retraxit se aliquantulum, opus retardando, et non, ut promiserat, perficiendo. Quo viso et comperto, abbas sapientis usque consilio, jam uno anno et octo mensibus expletis, anoto Ingelramno sacro sancto [*edit. Gilles factus*], tradidit illud opus ad perficiendum magistro Walterio de Mellento, qui tertio anno adduxit et exaltavit prædictum opus in tantum, quod novum opus æquavit veteri, simul cum turribus et earum cælibariis; coopertorium presbyterii et turrim Sancti Nicolai plumbo ex toto renovavit. Super corpus ecclesiæ novam tecturam posuit, tam super opus antiquum quam novum, et tegula plumbea cooperuit.

Apud Vinonem, thalamum (*chambre*) super cellarium et capellam Sancti Nicolai renovavit et amplavit, et alias domos, quæ antea ibi non fuerant, a fundamentis fundavit, et omnia tegula operire fecit, et curiam muro lapideo circumcinxit. Apud Murelos unam domum permaximam a fundamentis ædificavit, et eam tegula cooperuit; in qua domo duo pressoria constituit; tria vero alia pressoria quæ domus Becci habet circa Mellentum renovavit, et quæ discooperta erant, operire fecit; sed et domos Becci, quæ sunt in insula Sancti Cosmæ, renovavit, novam tecturam superponens et tegula cooperiens. Hæc et alia opera valde necessaria fecit idem Richardus abbas infra tres annos, tam in Francia quam in Northmaniam, sine alicujus vel aliquorum auxilio.

Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo, Nonis Julii, translatus est gloriosus martyr Thomas Cantuariensis quondam archiepiscopus, anno a passione sua quinquagesimo.

Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo tertio, dominus Richardus abbas Becci electus est in episcopum Ebroicensem, decimo sexto Kalendas Augusti, sacratusque est sexto Kalendas Septembris; cui successit in abbatia Becci venerabilis memoria

A dominus Henricus de Sancto Leodegario, prior ejusdem loci, vir vita venerabilis, et progenie exortus; benedictusque est ab archiepiscopo Rothomagensi Theobaldo quinto Kalendas Augusti.

Iste Henricus in diebus suis, laudabiliter et religiose vivens, super alios, ut creditur, conventum suum diligens, de bonis, quæ multi nobilium et ignobilium large et affluentissime tempore suo ecclesiæ Becci contulerant, pitancias ad necessitates eorum liberaliter constituit. Iste dormitorium novum fieri fecit, quia antea monachi Beccenses jacebant in quodam veteri dormitorio, in tribus ordinibus lectorum confuse. Ipse etiam aquæductus ad cameras necessitatum emundandas, tam pro infirmitorio quam pro conventu, manare fecit, ad maximam domus emundationem, quia antea, ut dicitur, vix possent monachi in claustro propter fetorem diu stare.

Anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo octavo dedicata fuit ecclesia Sancti Neoti Lincolnien-sis diœcesis in Anglia.

Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, pridie Idus Aprilis, die Martis, inter primam et tertiam, ante missam matutinalem, combusta fuit ecclesia Prati, cum omnibus officinis, excepto infirmitorio, ab igne de Ermentovilla.

Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo, obiit piæ memoriæ dominus Henricus abbas Becci decimus quartus, in vigilia Nativitatis sancti Joannis Baptistæ; traditur sepultura in capitulo ejusdem loci, circa pedes domini Herluni, præsentibus ad hoc prioribus omnibus ordinis Beccensis, tam cismarinis quam transmarinis, qui ad hoc ibi convenerant, ut interessent capitulo generali eodem die celebrando. Qui prædicti priores, cum omni congregatione, in eodem capitulo, elegerunt unanimi consensu dominum Robertum de Claro Becco, tunc vineatorem Becci in Francia, virum prudentem in spiritualibus et temporalibus circum-spectum, in festivitate beatæ Mariæ Magdalene, qui receptus ab Hugone de Pise tunc decano Rothomagensi, et capitulo Rothomagensi, vacante tunc sede per mortem Odonis archiepiscopi Rothomagensis, quondam abbatis Sancti Dionysii, benedictusque est Rothomagi ab episcopo Ebroicensi, in die Nativitatis gloriosæ Virginis Mariæ.

12 Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo, die Dominica ante festum sancti Michaelis, apud Conflantium, translatus est corpus sanctæ Honorinæ de veteri capsula in quadam alia capsula argentea, tempore Roberti abbatis Becci, et Willermi de Brætot prioris de Confluancio, præsentibus Rothomagensi archiepiscopo, et episcopo Parisiensi; una cum dictis abbate Roberto, priore Willermo, de licentia domini Innocentii papæ quarti, tunc apud Lugdunum existenti; regnante Ludovico illustrissimo rege Francorum, tunc in terra Ierosolymitana peregrinante, Blancha matre ejusdem Ludovici regnum Francorum strenue gubernante.

Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo

gesimo sexto, prædictus Ludovicus, rex Franciæ, A fuit apud Beccum Hirluini, in die Annuntiationis Dominicæ; qua die comedit in refectorio, cum militibus et baronibus suis, domino Odone Rigaud archiepiscopo Rothomagensi ad sinistram, et domino Roberto abbate Becci ad dexteram suam, cum multis aliis prælatis sedentibus. Et exinde Pontem Audomari pergens, libertates plurimas ecclesiæ Becci confirmavit.

Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quarto, Idibus Maii, feria tertia ante Pentecosten, ecclesia Becci combusta fuit, cum omnibus officinis et domibus, post completorium, ab igni villæ, qui incæpit in domo presbyterii, et miserabiliter consumpsit villam et ecclesiam villæ, et postea abbatiam; abbate Roberto tunc apud Lexovias ad capitulum abbatum generale existente. Eodem anno non multo post turris Beccensis lapidea, quæ erat juxta cellarium, corrui, et dictum cellarium et partem ecclesiæ conquassavit.

Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto, obiit piæ memoriæ, et laudabilis vitæ, gloriosissimus Robertus abbas Becci decimus quintus, in nocte sancti Clementis; qui rexit abbatiam dicti loci, ante combustionem ejus, sexdecim annis, mensibus novem, hebdomadis tribus, et tribus diebus, post combustionem vero duobus annis et dimidio, octoque diebus; qui in unum collecti, sunt anni novendecim, quatuor menses et quatuor dies. Et sepultus est in capitulo circa pedes domini Herluini in sinistra parte.

EPITAPHIUM EJUSDEM.

*Becci cænobium, quindenum plange Robertum
Abbatem; cinxit te muris, teque refecit
Consumptum flammis, rebus ditavit et agris.*

Nota quod, quando combusta fuit ecclesia Beccensis, summi pontifices, maxime Urbanus et Clemens, precibus nostris inclinati, in reedificationem et reparationem ecclesiæ nostræ, ignis conflagratione casuque miserabili sic consumptæ, ordinaverunt ut redditus et proventus quibus anni ecclesiarum et beneficiorum omnium, in quibus nos vel priores prioratum nostrorum jus patronatus habemus, existentium in Franciæ et Angliæ regnis, et usque ad decem annos vacare contigerint: primo anno, postquam vacare contigerint et vacaverint, in illis videlicet diæcesibus, in quibus illo anno, diæcesanis episcopis redditus et proventus hujusmodi, ex consuetudine non debetur; in illis autem in quibus illo anno, qui deportationis [*le déport*] vulgariter dicitur, debentur episcopis, hujusmodi deportationis anno immediate sequenti, possimus percipere in reedificationem dicti monasterii convertendos. Et etiam ordinaverunt quod in prioratibus ordinis nostri, certum tributum acciperetur, secundum possibilitatem beneficiorum; et aliis cunctis fidelibus pœnitentibus, qui erogaverint in piam eleemosynam de bonis eorum Domino anni ducentum dies indulgentiarum contulit.

Huic venerabili viro ex commun. assensu totius ejusdem loci congregatione successit venerabilis Joannes, tunc prior Becci, benedictusque est Rothomagi, in die sancti Joannis evangelistæ. Confirmatoque et recepto, et non multo post, elegerunt in priorem dicti loci, fratrum concordant'e consensu, Joannem de Plesseis priorem de Goldelina; sed morte præventus, successit in prioratu Willermus de Bourgeanvilla prior de Prato.

Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo nono, tempore Joannis abbatis Becci decimi sexti supradicti, translata est parochia sancti Nigasi de Meliento de monasterio monachorum in capellam Sancti Jacobi ejusdem parochiæ, et facta est illa capella parochialis et baptismalis ecclesia, interveniente assensu pontificis Carnotensis, abbatis conventus Beccensis, et prioris, et conventus Sancti Nigasi de Mellento supradicti, et Ivonis Ecclesiæ rectoris ejusdem, contradicentibus, et resistentibus et proclamantibus parochianis, sed non prevalentibus.

Postquam prædictus Joannes abbas Becci strenua gubernavit eandem abbatiam, ferme septem annis, diem clausit extremum, in die sanctorum Nigasi, sociorumque ejus, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, et sepultus est in capitulo dicti loci, circa caput domini Herluini primi dicti loci fundatoris. Et eodem anno Ecclesia Becci conjuncta est fraternitati Ecclesiæ Fiscanensi.

Cui successit in abbatia eminentissimus vir, Petrus de Caniba juxta Beccum, tunc 13 prior de Evremodio; benedictusque est ab Odone Rothomagensi archiepiscopo. Cui accidit in primo anni regiminis ejus tale infortunium quod, prædicto anno in crasinum Cinerum, decimo quinto Kalendas Martii, qui est annus ab Incarnatione Domini millesimus ducentesimus septuagesimus tertius, turris maxima Becci corrui, et ecclesiam fere consumpsit et conquassavit; et plus ponderatum fuit damnum hujus consumptionis quam damnum combustionis, quia totum presbyterium in circuitu oportuit radicitus evellere usque ad fundamenta. Qui prædictus abbas cœpit augmentare ecclesiam, et incœpit crucem ecclesiæ et chorum, et locavit quatuor pillaria maxima per quadrum in cruce Ecclesiæ ad aliam turrinam superædificandam. De qua ruina factum fuit illud proverbium Galliæ, quod sequitur:

*L'an de grace mil deux cens
Soizante et treize, virent gens
La maistre tour du Bec descendre,
Lendemain du jour de la cendre;
Entour prime, fut la ruine:
L'œuvre dedous n'estoit pas fine;
Pour ce la tour se descendit,
Tout la chœur cassu, et s'ndit
De la nef une grand partie,
Cassa la tour de l'abbaye;
Mais Dieu mercy ce roy cheri,
Oncques homme n'y eust peri;
Ce fut en temps de l'abbé Pierre,*

*Pource qu'en pierres abonda,
Sous ferme pierre la fonda.*

Eodem anno in capitulo generali prædictus abbas Petrus, ex consensu et voluntate totius capituli ordinavit quod camerarius, qui officii vices gerit, percipiet quolibet anno in Ascensione Domini per manum grenetarii, qui pro tempore fuerit, triginta libras Turonenses, pro recompensatione cavarum maneriarum dicti grenetarii, quas dictus camerarius solebat percipere.

Inceptum est hoc opus anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo quinto, in quo primum lapidem posuit Petrus abbas Becci, secundum abbas Sanctæ Catharinæ prope Rothomagum, tertium Willelmus prior, et Almaricus de Mellento qui prior eodem anno decimo Kalendas Octobris obiit, et ei successit Robertus de Leone prior de Scotris; in quo opere prædictus abbas quandiu vixit diligentissime intendit.

Anno millesimo ducentesimo octogesimo sexto prædictus abbas Petrus transfretavit in Angliam, defuncto Richardo de Flamvilla procuratore Orloniæ, ibique constituit fratrem Robertum de Leone procuratorem pro eo.

Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo nono, die Lunæ post festum sancti Joannis Baptistæ, in Assisia Pontis-Audomari facta fuit discussio de emenda, [Gal., *Amende*. MARCULFUS, SPELMANN. in *Glossar.*], monetæ Becci, de villa quam rex volebat lezare, nobis opponentibus per nostras chartas a rege Angliæ concessas, ac a suis successoribus confirmatas. Quibus inspectis et in parlamenti regis lectis et indicatis, dicta emenda fuit nobis reddita, et coram baillivo multisque militibus, ibidem assistentibus, declarata.

Nota quod pro præsentationibus beneficiorum, unde est quod priores non habent præsentare in beneficiis suis, causa est ut quotiescunque super jure patronatus contingit moveri quæstio, conclusum est ut talis quæstio ducatur sumptibus monasterii, et propter nimios sumptos et metum muscarum, voluerint omnes priores monasterii quod præsentatio spectaret ad abbatem, qui subicit onera litium emergentium circa jus patronatus, excepto tamen priore de Cancicq qui non comparuit.

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo octogesimo primo, die Dominica circa vespas, in die omnium fidelium defunctorum, obiit venerabilis memoriæ dominus Petrus de Caniba, abbas Becci decimus septimus, oriundus prope Beccum; cœnobiumque Beccense rexit strenuissime novem annis, et sex diebus, Nonisque Novembris, videlicet die Lunæ, traditus fuit sepulturæ in capitulo Becci circa pedes sepulturæ domini Herluini abbatis primi, præsentibus episcopo Abrincensi et abbate Bernaii. Et petita et obtenta licentia eligendi, assignataque die Mercurii in crastino sanctæ Catharinæ virginis, voti fratres concordēs et unanimes (73) *Ararium regium, vel tribunal fiscale.*

A elegerunt virum idoneum in temporalibus, et spiritualibus multum circumspectum omnique recommendatione dignum, dominum Ymerium de Sancto Ymerio, tunc priorem dicti loci. Qui dictus electus, fuit confirmatus apud Pontisiam, Martis die, post festum sancti Andreæ apostoli, in prioratu nostro Sancti Petri in dicta villa, a Willelmo Dei gratia archiepiscopo Rothomagensi, et die Mercurii proxima apud Parisius ab illustrissimo rege Franciæ Phi'lippo receptus. Deinde Dominica sequenti, secunda adventus, videlicet 14 septimo Idus Decembris, apud Fraxinos archiepiscopi, ab eodem Willelmo archiepiscopo Rothomagensi benedictus, et in Rothomago die Lunæ in ecclesia cathedrali fecit professionem consuetam, et die Mercurii subsequenti apud Beccum cum solemnitate receptus est.

Nota juramentum quod fecit abbas Ymerius in receptione sua: « Ego frater Ymerius permissione divina abbas monasterii Beatæ Mariæ de Becco, de bona, et antiqua et approbata consuetudine hujus monasterii, juro, per Deum et sanctos ejus, et per hoc sacrosanctum Evangelium, quod ego tam per me quam per personas hujus monasterii idoneas monasterium Beccense, et omnia ejus membra, cum omnibus pertinentiis suis, tam in spiritualibus quam temporalibus, ac omnium prædictorum jura, jurisdictiones, libertates, charta, privilegia, consuetudines dicti monasterii antiquas et approbatas ad honorem Dei et utilitatem dicti monasterii, bene et fideliter, de toto posse meo procurabo et servabo, custodiam et defendam. Sic me Deus adjuvet. » Et formam receptionis invenies in chartulario in Fardello signato per y.

Eodem anno prædictus abbas Ymerius transfretavit in Angliam pro negotiis et rebus Ecclesiæ suæ disponendis.

Anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo primo, declarata fuit libertas prioris de Prato, in pleno scacario Paschæ (73), coram magistris ejusdem scacarii, apud Rothomagum; de quodam equo, qui occiderat quamdam mulierem in nundinis de Ermenruilla, et adjudicatus fuit dictus equus priori de Prato, per magistris in dicto scacario præsesidentis, et super hoc confecta fuit littera bailliviæ Rothomagensis.

Anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo secundo, decimo Kalendas Maii, abbas Ymerius dispositis rebus suis in Anglia, ab ea recessit, et ad partes Franciæ transfretavit, receptusque fuit apud Beccum ab omni conventu suo, octavo Kalendas ejusdem mensis.

Eodem anno quæstio facta est apud Beccum post tantum incendium, et ruinam, ubi corpus pie memoriæ dominæ Mathildis imperatricis jacebat, et inventum fuit ante sedem majoris altaris, interclusum in quodam corio bovino.

Anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo quinto, in crastino Omnium Sanctorum, quatuor

forestarii, qui memora domini Reginaldi de Trie militis custodiebant, fecerunt insultum terribilem apud Layum, clericum dicti prioratus vulnerantes, et duos monachos, videlicet Joannem de Leone superiorem, et fratrem Thomam de Tonilla, sic vulnerantes ut dictus Joannes infra quinque dies, et dictus Thomas infra quindecim dies vitam finierint. Et hoc anno obiit Robertus de Leone prior Becci, et ei successit frater Willelmus de sancto Eiodoaldo tunc prior Sancti Petri de Pontisara.

Eodem anno Ymerius abbas Becci in capitulo generali, quod celebratur in vigilia sancti Joannis Baptistæ, de assensu totius congregationis permisit monachis claustralibus habere cappas, quando eis necesse erit exire foras pro aliquo negotio, aut aliqua necessitate, deposuitque sotulares corrigiis vincitos. Ordinavitque quod monachi Beccenses, qui per obedientiam mittuntur in aliquibus prioratibus in Anglia, sive alibi ad commorandum, dum ibi per sex annos moram fecerint, et honeste ibi se habuerint, ad claustrum Beccensis monasterii revocarentur, audita super hoc relatione et testimonio priorum suorum, sub quibus moram fecerint.

Et in eodem capitulo excommunicavit omnes conspiratores et compilatores malorum et omnes inobedientes, et qui imponunt sociis suis falsa crimina, et omnes qui procurant per seculares personas de loco ad locum contra obedientiam removeri; et omnes qui procurant per seculares personas habere prioratum, vel officium quodecumque; et qui procurant per se vel per alios, ut non possint, aut non debeant a prioratu, vel officio removeri.

Prædictus Ymerius, præ cæteris prædecessoribus suis, legitur capitulum generale quolibet anno frequentasse; et ibi multas constitutiones salutares instituisse; et præcipue per suas litteras patentes præcepisse et injunxisse prioribus omnibus ejusdem ordinis quod singulis annis in vigilia sancti Joannis Baptistæ, in capitulo generali apud Beccum, traderent in scriptis coram omnibus in dicto capitulo, statum domus seu prioratus sui.

Hic in tempore suo cum studio, diligentia et sagacitate institit operi et ædificationi fabricæ novæ ecclesiæ, quæ post ruinam incepta fuerat tempore Petri abbatis prædecessoris sui, et locavit prædictam opus cuidam latonio magistro, Roberto de Fonte nomine, ad construendum prædictum opus usque ad tecturam, ut patet per litteras ipsius latoni. Tempore etiam suo viriliter tractavit negotia ecclesiæ, eustodiendo, defendendo, et procurando jura, libertates, immunitates, et privilegia Ecclesiæ Beccensis, tam in Francia quam in Northmannia, tam Angliæ, quam Walliæ regnis. Item ordinavit quod succentor, qui multos Ecclesiæ labores die noctuque portat, perciperet quolibet anno super officium cantoris quinquaginta solidos Turonenses; et quod justitiarius solvat quolibet anno custodi chartarum sexaginta solidos Turonenses.

Anno Domini millesimo trecentesimo quarto, de-

A cima quinta mensis Novembris, postquam dictus Ymerius strenue et laudabiliter rexit prædictum monasterium ferme viginti tribus annis, diem clausit extremum, ejus animæ propitiatur Deus, sepultusque est in capitulo, 15 juxta caput domini Herlini primi pastoris ejusdem.

Anno Domini millesimo trecentesimo quarto, die Jovis post festum Lucie virginis, post transitum prædicti Ymerii, præsentem in capitulo Becci fratrem Guillelmo de Sancto Paterno priore, præsentem toto conventu ipsius monasterii, una cum prioribus prioratum ab ipso dependentium; ad hoc debite vocatus venerabilis et discretus vir frater Guilbertus de Sancto Stephano, tunc grenetarius loci, fuit electus per viam compromissi in abbatem, et Patrem ipsius monasterii; postmodum confirmatus et benedictus; prædictum monasterium sapienter et religiose rexit per spatium viginti duorum annorum, et octo mensium, vel eo circa. Hic consummavit novum opus ecclesiæ tempore suo; quod opus jam inceptum fuerat tempore domini Petri de Caniba decimi septimi abbatis prædecessoris sui; deditque prædictus Guilbertus conventui, pro salute animæ suæ, et pro anniversario suo faciendo, quolibet anno, viginti libras Turonenses redditus, ad officium pitanciarum capiendum et percipiendum in et super præpositura Becci.

Obiit anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo septimo in die sancti Bartholomæi apostoli, nono Kalendas Septembris, sepultusque fuit in nova capella Beatæ Mariæ Virginis, retro chorum, ante altare ejusdem Virginis Mariæ.

VERSUS SUPER SEPULTURAM EJUS.

*O vos qui transitis, memores mortis rogo sitis,
Quod sum, vos eritis; pro me rogare velitis.*

Hic venerabili viro successit in regimine ipsius Ecclesiæ circumspicuum vir dominus Gaufridus, dictus Fare [al., Fae], tunc prior de Prato, electusque fuit per viam compromissi, in die Sabbati, festo Decollationis sancti Joannis Baptistæ, anno Domini millesimo trecentesimo, vigesimo septimo, et postea confirmatus, et benedictus abbas vigesimus; qui postquam ipsum monasterium laudabiliter strenueque rexit, per spatium ferme septem annorum, suis cognitis meritis, ad episcopatum Ebrouicensem electus est, anno Dominicæ Incarnationis millesimo trecentesimo, trigesimo quarto, nec propter ejus dignitatem, habitum dimisit regnare in Ecclesiâ Beccensis; sed semper omni loco usus fuit vestimentis albis, et maxime cuculla alba, quæ specialis habitus Ecclesiæ existit. Hic temporibus suis auxit et ampliavit fabricam ecclesiæ Ebrouicensis, et præcipue chorum, et intuentibus clarescit de tempore quo de abbatiâ ad episcopatum Ebrouicensem translatus est, factum est hoc proverbium;

*Prend la teste d'un maquerel,
D'un chien, d'un congre, et d'un carpel;
De six vivres, et de quatre ytres,
Si trouveras sans autres tiltres,*

*Quano neufroy Fare se demist
D'abbé du Bec, et Evreux prist.
Le premier jour d'Avril, sans doute
Dieu garde l'hostel, et l'ordre toute.*

Nota quod (1334), tempore domini Guilleberti, summus pontifex Clemeus regnabat; filiali devotione moti, non inducti, sed mera libertate, prætextu negotii terræ sanetæ, et exaltationis fidei catholicæ, dedimus dicto summo pontifici quindecim millia florenorum parvorum de Florentia, pro dictis necessitatibus supportandis; quorum decem millia tradita sunt præ manibus, alia quinque millia, postea, ut patet in chartulario, per litteram super hoc confectam, quæ duplex est in armario litterarum electionum, et fuit decima generalis levata [vulgo, *une levée*], in regno Franciæ per dioceses, et pro illa decima ratione terrarum nostrarum diffusarum per prædictas dioceses solvimus, absque bonis prioratum nostrorum, tria millia sexcies centum libras; tredecim libras, duos solidos, sex denarios, ut patet per litteras quittanciæ.

Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo septimo fuit in capitulo ordinatum, ut bulla domini Benedicti papæ super ordinatione scholarium observaretur, et statutum est ut quilibet prior solveret dictis scholaribus de quolibet franco redditus prioratus sui tres solidos, cum tribus denariis, persolveret integraliter in manu pitantiarii; sic quod magister in theologia legens, quadraginta francos, et studens in theologia totidem, et doctor decretorum, jura canonica legens, quinquaginta; et scholaris studens jura, et baccalaureus in eisdem, triginta sex libras, ut patet in chartulario in fardello signato per x.

Anno Domini millesimo trecentesimo decimo octavo, fuit a sede apostolica indultum Philippo regi Francorum et Navarra, certis de causis, in provincia Rothomagensi levare decimam; et pro parte et portione nostra fuimus taxati ad summam mille sexcentum septuaginta librarum; quas solvimus apud Beccum, præsentem rege, die decima quarta Augusti anni prædicti, ut patet per quittanciam, quæ est in chartulario in fardello de.... Et in anno trecentesimo quadragesimo sexto (74); fuit collecta in regno Franciæ, et levata per prædictum Philippum, qui duxit bellum contra regem Angliæ; pro qua solvimus pro nobis et prioratibus summam centum viginti librarum. Et in anno millesimo quadringentesimo vigesimo quarto, fuit levata alia decima concessa domino regi, pro qua solvit prior de Bellomonte pro portione sua, quinque centum francos. Et in anno millesimo quadringentesimo vigesimo quinto, fuit abbas Thomas absolutus, 16 ob defectum solutionis decimæ datæ a domino Martino papa quinto duci Behfordiæ, super fructibus in ducatu Northmanniæ consistentibus, quia imposita fuit, et levata tempore domini Roberti prædeces-

A soris sui regentis Parisius, et per bullam excipiebantur studentes Parisius.....

Et in anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo, præsidente in Ecclesia domino Clemente quinto, mere et liberaliter delimus pro subventionem sedis apostolicæ, decem mille florenos tum etiam pro negotiis nostris expediendis; et nisi fuisset procurator, vel magister Joannes abbas, dedissemus quindecim mille, ut patet in chartulario.

Et anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono voluit papa levare unam decimam pro reparatione ecclesiæ aut monasterii Montis Casini; unde fuit pater noster Benedictus abbas, et commissum fuit abbati Sancti Audoeni colligere in provincia Rothomagensi, super ecclesias aut monasteria sancti Benedicti, qui penurias ecclesiarum declaravit: et decima nihilominus soluta est: et solvimus pro parte et portione nostra quadraginta novem florenos, ut patet in fardello 1.

Nota quod anno Domini millesimo trecentesimo septimo et trecentesimo quadragesimo quinto, venerabiles viri, magister Nicolaus de Quercu, rector ecclesiæ Sancti Silvini de Glos, dedit nobis quasdam decretales, cum apparatu ordinario, una cum quinto decretalium, cum suo apparatu; decretum cum apparatu ordinario; et magister Joannes de Boesseyo rector ecclesiæ Sancti Georgii de Tilia, qui a juventute fuerat nutritus in domo nostra, et beneficiatus, dedit nobis omnes libros suos, post mortem habituros; et si contigerit eum infirmitate vel necessitate vendere, executores sui tenentur nobisolvere ducentum libras; et erat ipse doctor in medicina, et ejusdem eximius professor.

Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo quinto, die Jovis, ante festum sancti Joannis Baptistæ, die vigesima tertia mensis Junii, post spontaneam resignationem Gaufridi Fare factam, ut ad prædictum episcopatum transmigraret, astante et præsidente in capitulo Becci fratre Joanne de Sancto Mellanno priore Becci, una cum prioribus totius ordinis, electus fuit frater Joannes de Grangii, tunc justiciarius Becci, in pastorem dicti monasterii; qui Ecclesiam laudabiliter regens, inter cætera bona quæ ibi gessit, fecit dedicare ecclesiam novam de novo completam laudabiliter, ut postea patebit.

Anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo, decimo quinto die Aprilis, obiit piæ memoriæ dominus Gaufridus Fae, vigesimus abbas Becci, postea episcopus Ebroicensis, non inmemor ecclesiæ Beccensis, sed apud eam delatus, et in ipsa sepultus in sinistra chori parte, ut ejus sepultura manifestat; cujus anima in pace requiescat.

Anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo secundo, decimo quinto die mensis Septembris, decimo septimo Kalendas Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo Patris domini Clementis, divina clementia papæ sexti anno primo, regnante

(74) Anni confuse notantur.

Philippo Francorum rege, domino Joanne ejus filio primogenito duce Northmanniæ, abbate Becci tunc vigesimo primo domino Joanne de Grangiis, dedicata fuit ecclesia Becci a reverendo in Christo patre domino Joanne Abrincatensi episcopo, in honorem sanctæ Mariæ virginis, et omnium sanctorum. Consecrata autem fuerunt ab ipso episcopo Abrincatensi majus altare ad honorem sanctæ Mariæ, et minus similiter, præsentibus in Christo Patribus dominis Lexoviensi, et Joanne Papiensi episcopis, ac venerabilibus Patribus et dominis abbatibus de Fiscano, de Sancto Audoeno, de Cadomo, de Sancto Ebrulfo, de Gemeticis, de Sancto Vaudresillo, de Sancto Georgio, de Blanquervilla, de Bernaio, de Cornelis, de Pratellis, de Grestiano, de Sancta Catharina prope Rothomagum, de Sancto Victore, de Cornevilla, ac prioribus de Sancta Barbara, Beatæ Mariæ de Parco juxta Haricuriam, de Friardello, et nobilibus viris dominis Joanne Malet, Roberto de Nevoburgo, Joanne de Ferariis G.... de Friardello, R.... de Tournebu militibus, cum pluribus aliis militibus ac viris ecclesiasticis, ac sæcularibus, in die tali exsultantibus. Et eadem die consecratum fuit altare in capella prioris, in honorem sancti Benedicti, et in capella quæ dicitur esse sacristæ, in honorem sanctorum apostolorum Petri et Pauli, altare fuit consecratum ab episcopo Lexoviensi, et eodem die, altare in capella quæ dicitur de Ferariis, in honorem sancti Joannis Baptistæ. Item in capella sequenti in honorem sancti Mauri, et in capella sequenti, in honorem sancti Martini, quæ dicitur esse subcellerarii, et in capella quæ dicitur esse camerarii, a domino Joanne Papiensi episcopo, altare in honorem sancti Stephani protomartyris. Et die lunæ sequente, consecrata fuerunt duo altaria de revestiario, unum in honorem sancti Nicolai, et Brandani, et aliud in honorem sancti Joannis Evangelistæ, et sancti Aniani episcopi, a prædicto Papiensi episcopo. Item altare beatæ Mariæ Magdalenzæ, et beatæ Honorinæ virginis, in capella quæ dicitur esse elemosynarii, ab eodem Papiensi episcopo, ad Dei gloriam et populi exsultationem. In ipsa dedicatione conducti fontis, qui dicitur Angelus, in claustro prope capitulum, fluxisse vinum per spatium trium dierum fertur, ad omnium servientium sustentationem.

17 Tempore hujus Joannis quidam honestus religiosus vocatus Guillelmus de Mara, alias Loeson, granatarius dicti monasterii, de licentia prædicti Joannis, in capitulo generali præsentis, anno millesimo trecentesimo quadragesimo, in vigilia sancti Joannis Baptistæ, totiusque capituli assensu, dedit religiosis claustralibus decem libras Turonenses redditus, de et super officio granatarii dicti loci, ad festum Assumptionis beatæ Mariæ, per manum granatarii, qui pro tempore fuerit, percipiendas, ac per manum prioris eisdem distribuendas, ut ad laudem et gloriam beatæ genitricis Mariæ antiphona quæ dicitur, *Salve Regina, Mater*, etc., completorio finito dicatur, et decantetur a fratribus ibidem existentibus.

A Eodem anno dominus Joannes de Ferariis miles dedit prædictis religiosis, ad officium pitanciarum, certam partem decimæ, quam habebat in parochia de Grandicampo, solutis decem libris redditus, quæ super hoc debentur priori de Malopassu.

B Tempore prædicti abbatis, anno millesimo trecentesimo quadragesimo quinto, domina Maria de Hispania comitissa de Allençonio, de Stampis, dedit prædictis religiosis quingentas libras Turonenses pro emendis quadraginta libris redditus, prædictis religiosis claustralibus distribuendis, per manum pitanciarum, ut quolibet die per dictos religiosos missa celebraretur in capella Beatæ Mariæ de novo fundata; quæ summa tradita fuit priori de Prato, ut dictis religiosis solveret prædictum redditum in quatuor terminis Sancti Joannis Baptistæ, Sancti Michaelis, Nativitatis Domini et Paschæ; quolibet termino decem. Et his temporibus missa, quæ quotidie celebratur pro congregatione, in honorem beatæ Virginis de mane, cœpit habere initium; ad quam missam accenduntur quotidie viginti quatuor cerei de quibus dominus abbas debet solvere quatuor, et alii decem officarii, quilibet duos; et ad populum, fratresque excitandos, pulsatur cum una de majoribus campanis.

C Iis etiam temporibus cœperunt oriri et emergere bella et discordiæ inter reges Francorum, et Anglorum et Navarræ, propter coronam regni Franciæ, quam sibi vindicabat, et dicebat Eduardus rex Anglorum jure hæreditario sibi licere.

Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo, die decima nona mensis Februarii, obiit felicis memoriæ dominus Joannes supradictus, vigesimus primus, qui Ecclesiam religiose rexit quindecim annis et octo mensibus, et sepultus est in capella Beatæ Mariæ, retro chorum, juxta sepulturam domini Gilberti abbatis decimi noni, ante altare Virginis Mariæ.

VERSUS.

*Concilia nato Genitrix hunc alma beato :
Ponatur cælis hic qui fuit orbe fidells.*

D Huic venerabili Patri successit in regimen Ecclesiæ Beccensis magnæ scientiæ vir frater Robertus de Rotis, alias Couroye, decretorum doctor, electus via scrutinii, ut forma ejus electionis testatur, qui quidem prædictam Ecclesiam rexit undecim circiter annis.

Anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto, tempore prædicti Roberti, post bellum Pictavense, in quo rex Francorum Joannes captus fuit ab Anglis, prædictis guerris in Northmannia vigentibus et de die in diem pullulantibus, ac ipsis Anglis plurima loca, villas, castella, municipia obtinentibus, dominus Ludovicus de Haricuriam, tunc capitaneus et rector generalis Northmanniæ nomine regis Franciæ, auctoritate regia præcepit quod ecclesia Becci, quæ de novo magna, et spatiosa, imo speciosa, erat constructa, et nuper consummata, et dedicata (ut præmittitur) fuerat, demoliretur

usque ad unguenta, et fortificaretur turribus, propter securitatem patriæ, et ne ab Anglis, seu aliis hostibus, tunc in patria vigentibus, caperetur. Quare congruit consilio et auxilio baronum, militum, et nobilium ac vicinorum eam fortificare, una cum capitulo eidem consentiente. Et capellas circa chorum, et alias aperturas, lapidibus obstruere, ipsamque ecclesiam et beuffedum, cum turribus ecclesiæ, capitulumque cingere propugnaculis, ac fossatis circumdare; propter quod oportuit demoliri unam partem dormitorii capitulo adjacentem, et tria latera claustrum iuxta ecclesiam, et etiam quamdam partem cellarii, domos, et aulam quæ vocatur Noviburgi, juxta turres ecclesiæ, in damnum maximum ejusdem ecclesiæ.

Oportuit etiam religiosos dimittere dormitorium et dormire quamdam partem ipsorum infra ecclesiam super vestiarium; ceteros autem officarios, et seniores jacere in capellis chorum circumdantibus; alia ecclesiæ loca in ecclesia, propter bona ecclesiæ conservanda, fuerunt occupata. Sic quo nihil planum, præter chori ambitum, et viam circa, propter processiones quia propter claustrum demolitionem non poterant fieri in claustrum. Coacta est ecclesia redditus et proventus ejus in stipendiis armatorum exponere, pro custodia et 18 conservatione dictæ fortificatiæ. Ob eam causam oportuit invadere maneria, terras, decimas, ad prædicta onera supportanda, in maximum damnum ecclesiæ. Et in ecclesia missa Beatæ Mariæ quæ nuper ordinata fuerat cantari retro chorum, coactione urgente cantabatur ad majus altare.

Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, prima die mensis Septembris, prædictus Pater Robertus abbas Becci vigesimus secundus migravit a sæculo, rexitque prædictam ecclesiam ferme undecim annis, et quique mensibus; et sepultus est in capella Beatæ Mariæ retro chorum, in sinistra parte, juxta sepulturam domini Guilberti abbatis; et non est tumba, neque epitaphium.

Post ejus obitum anno millesimo trecentesimo sexagesimo primo, electus fuit ab omni congregatione vir magnæ religionis frater Guillelmus de Bensevilla, dictus Popeline, in pastorem ipsius monasterii; postmodum benedictus. Modestus, et mitis fratribus erat; et strenue et laudabiliter rexit ipsum monasterium, viginti septem annis; guerris vigentibus, tam in Northmannia quam in Francia et Aquitania, et licet prædictum monasterium esset in maxima necessitate, sua benignitate et patientia, prædictum monasterium a multis adversis, damnis et periculis præservavit.

Anno millesimo trecentesimo octogesimo octavo, secunda die mensis Maii, migravit a sæculo et sepultus fuit in vestiario, ante altare sanctorum Nicolai et Catharinæ, ubi tunc temporis capitulum tenebatur, quia capitulum molendino, furno, granario, propter guerras occupabatur.

Prædictus etiam Pater, temporibus suis, ecclesiam

A nobilibus religiosis, quos vestivit, dotavit; de quibus postea floruerunt, Gaufridus dictus Harene abbas Gemeticensis (*Juniéges*), Vincentius de Rothomago, dictus de Liemo, abbas Pratellensis (*Préau*); Robertus de Rothomago, alias le Telier, abbas sancti Ebrulfi (*S. Evroult*); Joannes de Bouleya, abbas Cerasiensis (*Cerizy*).

EPITAPHIUM EJUS.

Hic jacet in tumba Cinatus [Guillelmus]

[*Benseque villa,*

Becci, qui decem bis, et cum septem, constitit

[*annis*

Abbas; quo plures vestiret, ocius hinc tres

Fiunt abbates; ac horum Parisiensis

Unus Gaufridus; e cum Jo. [Joannes]

[*de Hors Gemeticensis*

Esse sinit, tandem Becci fit pastor ibidem,

Electus bis, jam fieri jubet, hancque figuram,

Guillelmi zelo victi, telo vocis; anno

Bisseptingento (id est 1388); sed bis sex hinc

[*renoret.*

Luce Maii bina, cui cælos, Christe, propina.

Anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo octavo, post obitum domini Guillelmi abbatis vigesimi tertii frater Gaufridus de Paris dictus Harene, tunc temporis prior de Conflantio, vir acutissimi ingenii, baccalaureus in decretis, electus fuit ab omni congregatione in abbatem et pastorem ipsius monasterii: sed electio non est sortita suum effectum, quoniam quidam Estodus, nomine de Estouterills, prius monachus Fiscanensis, et tunc abbas monasterii Cerasii, auctoritate pontificis Romani, et omnium prelatorum vi, et amicorum et parentum potentia, obtinuit prædicti monasterii principatum. Iste primus fuit alienigena, qui Ecclesiæ Beccensis obtinuit regimen, qui de gremio ejusdem ecclesiæ a tempore foundationis non existeret; duobus annis et octo mensibus rexit dictum monasterium. Quod inuper guerris cessantibus respiraverat, occasioneque prædictarum guerrarum, in maxima necessitate erat, ac in multis debitis erga multos obligatum, per domos, per maneria, molendina, cum omnibus officinis, in maxima ruina, et decadentia erat. Et in ejus adventu, omnia et singula sunt deteriorata. D quia ejus cura erat super pecuniis accumulandis, appropriavitque sibi officium thesaurarii, ponens receptorem sæcularem, quod nunquam visum est.

Expensæ quotidianæ inestimabiles tam pro suo excessivo statu; tam occasione fratrum suorum, quorum aliqui erant pontifices, alii milites, alii archidiaconi, existebant. Ipse expensis ecclesiæ Beccensis, singulari fulgens ambitione, impetravit a sede apostolica ut solum vita comite posset uti mitra, et annulis, et insigniis pontificalibus. Vocatus ad regimen Ecclesiæ Fiscanensis, unde prius fuerat monachus, bona ecclesiæ Beccensis in tanta copia tam in libris quam jocalibus, auro, argento secum portavit, quod a fundatione non est memoria ecclesiæ tantam ruinam fuisse passam.

Fundaverunt frater ejus episcopus Lexoviensis et ipse Estoldus collegium Lexoviense Parisius juxta Sanctam Genovefam, et distribuit Estoldus libros et cuncta quæ ab ecclesia Becci abstulerat, dicto collegio; de tanta offensa Dominus indulgeat ei.

19 Post discessum vero ipsius Estoldi, Gaufridus Parisiensis, dictus de Harenc, qui violentia ab amicis dicti Estoldi, papa consentiente, fuerat remotus, rursus est electus a tota congregatione in abbatem et pastorem Ecclesiæ Beccensis, et die decima quarta mensis Martii, id est feria tertia ante Ramos Palmarum, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo receptus cum gaudio magno, cunctis clamantibus: Noel! Noel!

Ipse in primo anno sui adventus fecit fieri quadraginta cameras in antiquo dormitorio, et ibi fecit dormire religiosos, qui ante dormiebant super revesiarium, et vestivit eodem anno sexdecim monachos habitu religionis; et mundare fecit omnes officinas, et deponere lapides, et ea quibus capellæ obstruebantur, et revitrare de novo, et maxime capellam Beate Mariæ, in cujus medio fuerat murus maximus quem fecit destrui; et missa, quæ quotidie de mane dicitur, dicebatur ante majus altare, reincepit celebrari in dicta capella. Fecit etiam mundare capitulum, quod fuerat occupatum quodam molendino, et furno, quodam granario, ac magnis tonniis ad ponendam siceram. Et fecit dictum capitulum et refectorium depingere et renovare, et de ipso capitulo omnia auferre, et reparavit omnia quæ fuerunt facta tempore guerræ.

Reparavit etiam ecclesiam, et officinas dicti monasterii de coopertura, quia in adventu suo ubique pluebat. Omnia maneria et molendina, quæ invenit in magna decadentia et ruina, studiosè reparavit, ecclesiam acquitavit de multis debitis obligatam tempore Estoldi prædecessoris sui, et aliorum prædecessorum suorum.

Item exoneravit ecclesiam de centum libris redditus ad vitam, quas quidam vocatus Petrus le Veulles, alias Pontrel, habebat ad vitam suam super decimas et terras nostras de Cæleto.

Item exornavit manerium, terram, et redditus de Quevilly, quæ invadiata erant Gervasio de Saux, et uxori suæ ad vitam suam; et solvit octingentas libras, de bonis patris et matris suæ, quæ nuper habuerat ex obitu eorum.

Item ad tuitionem libertatis nostræ de venditione piscium, fortiter laboravit contra mercatores qui recusabant afferre pisces suos venales ad coquinam ipsius monasterii, antequam exponerent eos ad vendendum, ut moris est. Impetravit a Romano pontifice quod tam ipse quam successores sui abbates Becci, de cætero possent uti mitra et aliis insigniis pontificalibus perpetuis temporibus.

Incepit clausuram murorum et turrium circa monasterium, ne de cætero ecclesia opprimeretur et occuparetur tempore guerrarum, sicut antea fuerat.

Et anno Dominicæ Incarnationis millesimo tre-

centesimo nonagesimo octavo, decima tertia mensis Julii, arripuit iter peregrinationis ultra mare, associatus multis nobilibus viris Franciæ et Northmanniæ, ad visitandam sanctam terram Hierosolymitanam et sanctum sepulcrum Domini, et alia sancta loca, nec non ad Sanctam Catharinam, in monte Sinai. Revertendo cecidit in quamdam foveam, in qua fuit per tres dies quod non potuit inveniri. De qua peregrinatione, dum per deserta reverteretur cum suis, contingit illum infirmari, adeo ut non poterat incedere nec pede, nec equo, et oportuit ut in lectica magno labore deportaretur cum suis, qui sic venerunt usque in Italiam apud quamdam civitatem, quæ vocatur Padua, et ibidem cum magno dolore suorum, diem clausit extremum, decimo quinto die mensis Julii, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono; et ibidem in quadam ecclesia sepultus fuit. Et missi sunt quidam de religiosis Becci, qui ibidem sumptibus ecclesiæ fecerunt fieri servitium et sepulturam in memoriam ejus.

Nota privilegium concessum abbatibus Becci, favore Gaufridi Harenc, tunc temporis abbatis.

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GAUFRIDO abbati, et conventui monasterii de Becco Helluini, ordinis sancti Benedicti, Rothomagensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Exposcit vestræ devotionis sinceritas, et religionis promeretur honestas ut tam vos, quos speciali devotionis affectu prosequimur, quam monasterium vestrum, cum dignis honoribus attollamus; dudum siquidem cuidam Estoldo abbati dicti monasterii, et vobis filiis conventui, ut idem Estoldus abbas, et successores sui abbates dicti monasterii, qui pro tempore forent, mitra, annulo, et aliis pontificalibus insigniis, libere possent uti, nec non quod in dicto monasterio, et prioratibus eidem monasterio subjectis, ac parochialibus et aliis Ecclesiis, ad ipsum abbatem et vos filios, conjunctim communiter, vel divisum, pertinentibus, quamvis sibi, et vobis pleno jure non subessent, benedictionem solemnem super populum, post missarum, vesperrarum, et matutinorum solemniam (dummodo in benedictione hujusmodi, aliquis antistes, vel sedis apostolicæ legatus præsens non foret) elargiri posse, duximus indulgendum. Nos igitur volentes vos attolli ampliori prærogativa honoris, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, ut tu fili abbas, et successores tui ejusdem monasterii abbates, qui pro tempore fuerint, mitra, annulo, et insigniis hujusmodi, etiam in synodis et locis provinciæ Rothomagensis, et in quarumlibet personarum, etiamsi pontificali seu regali præfulgeat dignitate, præsentia, dummodo in synodis, et locis prædictis archiepiscopus Rothomagensis pro tempore existens, vel dictæ sedis legatus, aut nuntius, præsens non fuerit, nec non corporalia, calices, et alia ornamenta ad divinum cultum, in monasterio prioratus, et ecclesiis prædictis, ac **20** locis, et aliis, ab eodem monasterio dependentibus, necessaria benedicere, nec non

et monachis dicti monasterii tonsuram conferre clericalem, libere, et licite possitis, felicitis recordationis Alexandri papæ quarti, prædecessoris nostri, quæ incipit : *Abbatas*, et aliis quibuscunque constitutionibus apostolicis in contrarium editis, nequaquam obstantibus vobis, et eisdem successoribus, auctoritate apostolica, de speciali gratia, tenore præsentium indulgemus. Nulli ergo hominum liceat hanc, etc.

Pro sede capienda in synodo archiepiscopi Rothomagensis, fuit his nota inter abbatem Becci et Gemeticensem, tempore istius Gaufridi Harenc, qui dicebat sibi secundum locum pertinere, alio contrarium asserente.

Tempore istius Gaufridi Harenc, presbyteri soliti erant pro stipendiis suis percipere annualim decem francos et juvenes non presbyteri octo, et dimiui, propter fortericiam (propugnaculum, Gal. *forteresse*) construendam, quod presbyteri solum octo francos, et juvenes sex francos perciperent, et duravit usque ad tempora domini Willermi de Valle, abbatis vigesimi septimi.

Postea, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono, die decima septima Julii, post obitum felicitis recordationis prædicti Gaufridi Harenc abbatis Becci vigesimi quinti, consensu totius congregationis et omnium priorum, ad electionem debite vocatorum, per viam sancti Spiritus, omnibus concordantibus, religiosus et honestus vir Guillelmus de Annularibus, dictus de Valle, tunc prior claustralis Becci, divina dispensatione fuit electus, et postea a reverendo in Christo Patre domino Willermo de Vienne Rothomagensi archiepiscopo, in die Translationis sancti Stephani, benedictus. Deinde in die beati Bartholomæi sequenti, apud Beccum ovanter receptus in pastorem : omnibus mitis et affabilis, omnium morum probitate adornatus ; qui prædictum monasterium strenue octodecim annis et quinque mensibus rexit et gubernavit.

Hic tempore suo feodum de Fengerito, et feodum de Bouleyo, apud Sanctum Martinum de Parco sitis, acquisivit ; similiter totum feodum de Calvomonte ex integro, apud Pontem Antonii et apud Russeriam ; feodum de Mellino Joscelinii, et apud Servavillam feodum Grandin, et feodum de Boscò apud Pomeriaux, feodum Henrici de Grongi. Item acquirit viginti libras redditus, quas domicella Joanna Labeneste percipiebat annualim super feodum nostrum de Muys apud Marbodium. Item acquisivit domum nostram Parisius, in magno vico Sancti Jacobi, et amortisavit et exoneravit ecclesiam de centum libris redditus, qui debebantur carturienibus Parisiensibus, et collegio de Dormanno, mediante apportionamento inter nos et ipsos facto. Item ducenta scuta auri Joanni de Vadis restituit ; qui Joannes accommodaverat prædicto Gaufrido Harenc, et magistro militiæ de Rhodes, quadringenta scuta auri quæ ipse accommodaverat prædicto Gaufrido Harenc, in peregrinatione sua, et multa hæreditagia, de quibus per pacta potest apparere. Ipse etiam instituit

operi fortericiæ per prædictum Harenc inceptæ, et prædictum opus ad tantam perfectionem perduxit ut aspicientibus castrum inexpugnabile judicaretur.

Tempore isto, regente Ecclesiam universalem papa Alexandro, quidam cardinalis, Ludovicus de Flisco vulgariter nuncupatus, tituli Sancti Adriani cardinalis, impetravit prioratus de Bellomonte et Sancti Ymerii ; et per episcopum Placentinum procuravit decerni dictos prioratus ad ipsum pertinere et spectare, et mandavit singulis abbatibus et conventibus, sub pœnis contentis et fulminatis in processu, ut permitterent dictum cardinalem, aut ejus procuratorem pro eo nancisci et adipisci possessionem prioratum prædictorum ; in qua possessione prioratus de Bellomonte, tunc erat frater Guillelmus de Fiscano religiosus de Becco, et frater Richardus de Malavilla professi de Becco, et ab isto nobili Patre Guillerimo fuit appellatio interposita et sortita est suum effectum. Feodum de Feugueray acquisivit a domino Guillerimo milite, pro summa duorum mille ducentis et quinquaginta libris Turonensibus. A domino Joanne de Boulaio milite aliud feodum contiguum dictum de Boulay pro summa novem centum librarum.

Nota quod muros fortericiæ curavit fieri Gaufridus Harenc, maximæ latitudinis, videlicet quindecim pedum, vel circa in basso, et in alto decem pedum, altitudinis majoris quam sint muri civitatis Avenonensis, et infra dictos muros inchoavit quindecim turres magnas. Iste Willelmus habuit a rege præceptum ut dictum opus continuaret. Et fuit turris majoris altitudinis et latitudinis quam sit aliqua turris in Marsilia ; et complevit in spatio quinque annorum, pro quolibet anno exponens, in hujusmodi fortericia, quinque mille libras Turonenses.

Iste Guillelmus acquisivit feodum de Mésline Jocelin, anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, a domino Dobeaux, et solvit mille quingentas libras, ut patet per quittanciam.

Nota etiam quod suo tempore quidam, nomine Joan. de la Lande de Tillia, propter processum motum inter nos et eum, associavit sibi duodecim homines, qui quotidie armati circuibant abbatiam et prioratus nostros, ut si invenire possent unum de nostris sive religiosos, sive **21** servitorem, mutilarent, aut occiderent, et mandaverunt prædicto abbati per quamdam cedula signatam eorum signis quod eum occiderent, si eum exire contingeret ; et si non exiret, totam domum incenderent. Et de facto plures religiosos euntes ad negotiâ sua mutilaverunt, et apud Sanctum Philibertum unum occiderunt, et ei pedem amputaverunt, et alium mutilaverunt. Convictus de omnibus maleficiis prædictis, et etiam de furto nemorum nostrorum, quorum custodia ante erat tibi commissa, Parisius fuit bannitus, ut patet per processum suum, qui est in chartulario.

Postquam autem fuit in Ecclesia per spatium quinque annorum, anno millesimo quadringentesimo quarto, postquam obedientia fuit reddita Petro de

Luna, dicto Benedicto, quæ sibi antea subtrahere fuerat, occasione schismatis quod tunc erat in Ecclesia, quidam Ludovicus dictus de Chantemelle, abbas de Troarno, procurabat apud præfatum papam institui in prædicto monasterio Beccensi, quia abbas Beccensis nondum miserat ad curiam, nec vacante solverat, occasione prædictæ subtractionis; ideo arripuit iter ad Massiliam, ubi tunc temporis prædictus Benedictus degebat, qui, eo viso et gravi ejus constantia considerata et electione ejus visitata, ipse eam confirmavit, et licentia a sede apostolica accepta ad monasterium rediit; quæ controversia valde gravavit Ecclesiam, tam pro expensis quam pro vacante solvenda.

Nota quod anno Domini millesimo quadringentesimo quinto, regnante Carolo rege Francorum, in anno regni sui vigesimo quarto, fuit reddita obedientia domino papæ, per quam antea erant beneficia in dispositione ordinariorum conferenda, et ordinis juris electiones celebrabantur; et post obedientiam redditam in manu papæ, voluit papa levare vacantiam beneficiorum tam regularium quam sæcularium, quæ vacaverant ante redditionem obedientiæ. Quod non potuit obtinere, rege contradicente. Et declaravit intentionem suam, et prædicare fecit in ecclesia nostræ Dominæ Parisius; quod non potuit obtinere, rege contradicente.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, mense Augusti, in vigilia sancti Laurentii, anno regiminis prædicti Guillelmi decimo sexto, Henricus rex Anglorum quintus applicuit in Northmanniam, cum magno exercitu, et navium copiosa multitudine, et obsedit, ac in brevi obtinuit villam de Harefeto [vulgo *Harfear*], et eam munivit gente sua, expulsis civibus. Postea arripuit iter versus Calesium, per pagum Caletesem, et per comitatum de Pontual; et cum venisset in pagum Tarvanensem, in locum qui dicitur Agincort (*Azincourt*), habuit prælium cum exercitu Francorum in die sanctorum Crispini et Crispiniani. In quo prælio fuit magna cædes Francorum, et ibi corruerunt multi, tam duces quam comites et barones, necnon et multi nobiles, et eorum multi capti, et ducti in Angliam vinculis mancipati fuerunt, et alii de exercitu Francorum fugerunt. Postmodum prædictus rex transfretavit in Angliam, cum præda maxima accepta in prælio.

Et tempore durante, monasterium Beccense magnum passum est ruinam, totaque regio a Francis, qui insultum faciebant contra regem Anglorum, oportuitque munitionem habere in fortericia ipsius monasterii expensis ecclesiæ, propter cursiones et invasiones Anglorum, in damnum et destructionem ipsius ecclesiæ.

Et anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, prima die mensis Augusti, prædictus Henricus rex Anglorum iterum applicuit in Northmanniam, apud Tolcam (*Touque*); et in sex mensibus obtinuit totam inferiorem Northmanniam, usque

ad fluvium Risle, excepto monte Sancti Michaelis. Et etiam obtinuit Cenomanorum comitatum, cum adjacenti regione.

Et illo tempore omnes fere habitantes et commorantes circa Beccum, tam nobiles quam incolæ, retraxerunt se cum bonis suis in fortericia dicti monasterii, in tanta quantitate quod oportuit dietam fortericiam gentibus et victualibus, expensis ecclesiæ, manire. Oportuit etiam consilio aliquorum destruere et demoliri omnia ædificia dicti monasterii, extra clausuram fortericiæ existentia, scilicet anam dictam la Malmaison, domos ante eleemosynam, domum fabricorum, domos hospitem, capellam Sancti Herluini, cum aliis multis domibus et officinis circa adjacentibus. Oportuit etiam taxare bladum in refectorio et fenum in capitulo, in maxima tribulatione et dolore omnium domesticorum. Et post tanta incommoda prædictus reverendus Pater Guillelmus abbas, hujusmodi incommodis anxius et tristis, ægrotavit fere per quatuor menses. Qua infirmitate ingravescente, decessit tertia die Januarii anni prædicti millesimi quadringentesimi decimi septimi, sepultus in medio chori ante pedaneum, ubi solet accipi benedictio. Cujus anima requiescat in pace.

Nota quod ad fortericiam Becce faciendam, homines tenentes de ecclesia Becce, compulsi sunt ad contribuendum pro qualibet acra terræ, quam inde tenebant, solvere dimidium florenum auri. Et iterum concessum nobis est a duce Northmanniæ, ut levare possemus per modum subsidii, ab uno quoque minimum nostrorum, pro quolibet mense, duodecim denarios, pro simili causa fortericiæ, ut patet in repertorio novo, in titulo fortificationis.

Nota quod Joannes de Chambray fecit tumbam domini Guillelmi abbatis, et soluta 22 sunt quadraginta scuta, ut patet in chartulario per quittanciam, in fardello signato per.... et nota quod ipse tenebatur cameræ apostolicæ in mille florenis annuatim, ut patet per quittancias, in arca quittanciarum.

EPITAPHIUM.

*Illic jacet exemplum bonitatis, regula morum,
Justitiæ templum, fidei vas, lux monachorum,
Guillelmus, frater quondam de Valle vocatus,
Cœnobiiq; Pater Beccensis, origine natus
Ex Emullaribus, diœcesis Lexoriensis.
Abbas vigesimus sextus; quem stebilis ensis
Funeris exhaust, vitalia flaque rasisit.
Nam nixus Christo, mundo migravit ab isto,
Anno milleno centum quater, addeq; deno
Septem, tunc terna jamjam lucente lucerna.
Virat sanctorum consors super astra polorum.*

Amen.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, supra memorato die Lunæ, ante sacros Cineres, sexta die mensis Februarii, post obitum supradicti venerabilis Guillelmi vigesimi sexti abbatis, venerandæ discretionis, ac eminentis scientiæ vir dominus Robertus de Becco, dictus Vallée, doctorum doctor eximius, de villa Becce oriundus,

tunc prior de Prato juxta Rothomagum, in capitulo Beccensi, fratrum unanimi assensu, per viam Spiritus sancti, in abbatem et pastorem ipsius monasterii est electus; et postmodum mandato archiepiscopi est benedictus. Et propter guerrarum discrimina; et occisiones et invasiones Anglorum, quæ sæpius fiebant ab ipsis, noluit venire apud Beccum, sed recessit in partibus Franciæ apud Parisius, et apud Pontisaram; et ibi mansit, usque dum sequenti anno civitas Rothomagensis, cum patria adjacente, reddita fuit prædicto regi Anglorum.

Et cum ibi maneret, videlicet in octavis Paschæ, anno millesimo quadringentesimo decimo octavo, Thomas dux Clarentiæ [Clarence] frater prædicti regis Anglorum, ac constabularius ejus, obtinuit castrum Haricuriæ, deinde cum exercitu suo venit apud Beccum, et obsedit fortericiam dicti loci, et eam diversis et frequentissimis assultibus, die nocteque incessanter, per spatium fere unius mensis expugnando, et in suo adventu, maxima pars villæ, videlicet usque ad ecclesiam Sancti Andree, combusta fuit ab eis qui infra erant fortericiam, in magnum dampnum ecclesiæ et habitantium in ea; deficiente autem adiutorio illos qui erant in fortericia, qui sperabant a rege Francorum sublevari, oportuit eam tradi in manus prædicti ducis Clarentiæ, et ei reddita fuit in vigilia Ascensionis proxime sequentis. Et cum intrasset, prædata et sublata fuerunt omnia bona, quæ ibi erant reposita, tam ipsius quam aliorum, et fere omnia bona patriæ ibidem erant reposita. Populus ibidem congregatus expulsus est, nec portare ei discedenti permittebatur, præter vilia vestimenta, quibus vestiti erant.

Nota quod anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, fuit levata decima in regno Franciæ, auctoritate Romani pontificis, in supportationem onerum quasi importabilium regis et regni; et fuit terminus limitatus ad recollendam taxationem decimæ prædictæ. Nihilominus rex Franciæ, suis familiaribus litteris mandavit abbati de Becco, ut de tribus centum libris ei incontinenti [sine mora] subveniret, quæ summa fuit Parisius soluta per dominum Gaufridum de Fiscano priore de Ballo monte, et taxatio decimæ, pro parte, et portione nostra, in diversis diocesisibus, ascendit ad summam trecentum librarum, ut patet per mandatum, et quittanciam mandato annexam in chartulario. Post paucos dies, postquam fuit spoliata ipsa fortericia, venit rex Henricus prædictus apud Beccum, et ibi constituit de gente sua viginti homines armorum, cum quadraginta sagittariis, expensis ecclesiæ, qui acceperunt omnes provisiones ipsius monasterii, in granis, vino, sicera; de bobus, et de cæteris bonis, ibidem repositis, nihil relinquentes religiosis, nec familiæ eorum, unde possent sustentari, solum viventes de molitis (mouture) molendinorum suorum, nihil percipientes de redditibus suis, quia temporalia monasterii erant arrestata per dictum regem, propter absentiam ipsius abbatis, qui nondum venerat ad

obedientiam ipsius regis, et nihilominus solvebantur stipendia armigeris, in dicta fortericia existentibus; et ob hoc coacti fuimus vendere omnia blada quæ erant in grangiis nostris, unde quaque religiosis in tanta tribulatione existentibus, maxime usque ad mensem Martii iade sequentis. Quo tempore durante, prædictus rex Henricus obtinuit civitatem Rothomagensem, Vernonem, Rippam Guidonis (Rocheguien) Medontam (Mantes), et omnem pagum Calctensem.

Postea, anno Domini millesimo quadringentesimo decimo octavo, Dominica prima Septuagesimæ, prædictus Robertus abbas, qui nunquam fecerat fidelitatem de abbacia, venit Rothomagum, et, ipsa Dominica, præsentavit se prædicto regi Henrico, ei supplicando ut parceret ei de mora sua veniendi ad suam obedientiam, et eam, si placeret, dignaretur recipere; quam dictus rex benigne suscepit.

23 Qua fidelitate facta, et temporalibus sæ ecclesiæ, impeditis propter absentiam, expellitis; venit Beccum in crastino sacrorum Cinerum, susceptus cum magno gaudio a suo conventu, et installatus in sedibus suis, ut moris est.

Et armigeri, qui tunc ibi erant in munitione, recesserunt, et fuerunt loco eorum in munitione gentes ducis Clarentiæ, in numero minori et minoribus expensis.

Qui prædictus abbas, jura et libertates sui monasterii, pro posse, secundum dispositionem temporis utiliter procurando, strenue rexit dictum monasterium, per spatium duodecim annorum fratres charitative tractando.

Ipsæ suo tempore acquisivit quoddam hospitium in medio civitatis Rothomagensis situm, vocatum l'Hôtel des Fontaines, prope vicum Judæorum, oneratum tamen de quadraginta libris redditus, donec possesset reacquirari. Quod hospitium multum profuit tempore guerrarum: Ipse tempore suo, ob causam guerrarum in Northmannia vigentium, et propter fortericiam multa passus est, totaque domus, et maxime quia anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo primo, die decima tertia mensis Julii, ipsa fortericia fraude capta fuit a Francis, medio Molendinarii dicti loci, abbate religiosusque inscientibus, et omnes officinas totius domus obtinuerunt, præter maximam turrin nostræ Domine, in qua omnes Anglici se retraxerant in presidium. Et facta foramine in prædicta turri, emiserunt quosdam de suis, factum notum facere Anglicis, qui erant apud Bernaium, Haricuriam, et ubique dispersi.

Et intrantibus Francis, illa die qua Anglici miserunt suos Anglis nuntiare, ut dictum est, circa vesperam in dicta turri per idem foramen, quo Anglici exierunt, fecerunt hinc inde magnam cædem hominum, et fuerunt Anglici de prædicta turri expulsi, et intraverunt ecclesiam sic furore commoti, extractis gladiis, occiderunt duos monachos religio-

sissimos, et honestos viros, et alios vulneraverunt, A polluendo sanctam matrem ecclesiam.

Insuper spoliaverunt dicti Anglici monasterium, et omnes officinas, depradando quidquid invenire poterunt; omnia ornamenta ecclesiæ, calices, et capsam ubi reconditum erat sacrosanctum corpus Domini super altare, corporalia etiam spoliando, et denudando tumulum dominæ Mathildis imperatricis, qui est in medio chori, nihil de pretiosis relinquendo.

Et eorum malitia crescente ligaverunt et tenuerunt dominum abbatem Robertum tanquam prisionarium, enses super eum levantes, et eum decollare et occidere volentes; et eum sic vinctum, una cum guernatorio dicti loci, duxerunt Rothomagum, cunctis fratribus expulsis de dicto monasterio, solis remanentibus priore cum alio, qui erat justitiarius dicti monasterii. Ipsi sic expulsis, quidam abierunt apud Sanctum Philibertum, alii apud Bellummontem, usque ad festum Omnium Sanctorum, in damnatum inexistentabile ipsius ecclesiæ.

Comes autem Sabbariensis [al., Saresberiensis], qui ibidem advenerat, et secum prædictum abbatem apud Rothomagum adduxerat, posuit eum in arctam custodiam, usquequo tradidisset fidei iuniores, pro sua fideitate, quod nunquam ipse nec sui monachi fuissent quovis modo culpabiles de traditione ipsius fortericiæ. Quod ita probatum est, quia traditores illi capti sunt et capite truncati apud Rothomagum, qui omnino exoccupaverunt prædictum abbatem, et monachos, et omnes de familia; et eorum confessione audita, tam abbas prædictus quam guernatarius, illa occupatione detenti, fere per quinque menses liberati sunt, et sequenti festo Omnium Sanctorum, ecclesiam ipsam, quæ polluta fuerat, reconciliata fuit; et eodem die omnes monachi, sic dispersi per prioratus occasione guerrarum, intraverunt ecclesiam Beccensem cum gaudio magno.

Et dedit rex, attento quod tam abbas quam Monachi erant immunes a traditione, litteras patentes, ut temporale detentum restitueretur, et mobilia undequaque possent reperiri; de quibus bonis, maxime in libris et ornamentis, pro majori parte recuperata sunt; et ordinavit prædictus rex, et expresse præcepit, quod ipsa fortericia demoliretur, et destrueretur expensis ecclesiæ; quod ita factum est; et non solum ipsa fortericia destructa fuit, sed omnes domus circumadjacentes oportuit evelli funditis.

Et post prædictam ipsius ecclesiæ reconciliationem, et ipsius fortericiæ demolitionem, prædictus reverendus Pater Robertus revertitur ad prædictum monasterium, et cepit reedificare aliquas domos destructas, et procurare res monasterii quæ ablata fuerant, et proventus, et redditus dicti monasterii, charis, et libris apud Rothomagum, pro majori parte stantibus.

Et postquam rexit prædictum monasterium duodecim annis, tribusque mensibus, multis tribulatio-

PATROL. CL.

nibus oppressus et angustiis, migravit ab hoc sæculo apud Rothomagum in domo per eum acquisita, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo, et apud Beccum corpus ejus, ut decuit, delatum est, et sepultum infra chorum juxta tumulum domini Wilhermi prædecessoris et avunculi sui, in sinistra parte. Cujus animæ propitiatur Deus. Amen.

EPITAPHIUM.

Hic jacet in loculo venerabilis atque disertus Abbas, vocabulo cui vallis sicque Robertus.

24 Is deceptorumque fuit doctor, via morum.

Auxiliante Deo fratres concorditer illum

Eliciunt, in eo ponentes mentis asilum.

Unde fuit natus, Becco stans hic inhumatus.

Anno millesimo centum quater atque trigeno,

In Maii mense quarto, mortis ruit emæ.

Quisque roget Christum quod cælo colloget istum:

Ac ibi solamen sanctorum sentiat. Amen.

Post obitum autem litteratissimi viri domini Roberti abbatis, venerabilis ac discretus vir, et magnæ religionis dominus Thomas de Becco dictus Frique, tunc prior claustralis dicti monasterii Beccensis, fratrum unanimi consensu, via Spiritus sancti, fuit ab omnibus electus in pastorem ipsius monasterii, feria quinta infra octavas Pentecostes et die nona mensis Junii. Quæ electio, vigentibus guerris, fuit celebrata apud Rothomagum in domo nostra de la Fontaine, acquisita per suum prædecessorem dominum Robertum, cum nullus auderet super patriam residere, nisi vel in castro, vel in fortericia, et de fratribus, qui personaliter non aderant electioni, procuracionem super negotio faciebant; et eo electo fuit benedictus in ecclesia Rothomagensi, et in civitate Rothomagensi, guerris sic in patria vigentibus, resedit, quia sine magno periculo potuisset in ecclesia Becci residere. Et eo sic apud Rothomagum absente pluries fuit dicta ecclesia Becci deprædata. Et si quis videretur unde commodum potuisset haberi, sive abbas, sive prior, sive clericus, sive mulier, aut quæcunque persona, capiebatur, et supplicis vexabatur usque ad solutionem redemptionis suæ. Et pluribus incursibus hostium fuit ecclesia cunctis bonis spoliata, et proventus ecclesiæ quasi ad nihilum redacti, cum nullus maneret, aut resideret in possessione sua, nec terras suas coleret, nisi prius habita compositione cum hostibus.

Sed omnipotens Deus, qui in se confidentes juvat et consolatur, dedit tantum animum bono nostro pastori, quod ipse acquisivit ecclesiæ quemdam parvum feodum, vocatum de Bosco, situm in parochia Sancti Taurini, et domum nostram Rothomagensem exoneratam redditus quadraginta libris, quæ debebantur Joanni le Bar, ratione acquisitionis dictæ domus, et apud regem admortisavit, ut docent iterum super hoc confectæ. Acquisivit etiam a Guillelmo le Grand armigero quemdam feodum nobilem apud Sanctæ Mariæ ecclesiam situm. Fecit etiam in domo Rothomagensi reparaciones sumptuosas valde, et iuxta finem dierum reliquerit ecclesiam multis de-

hinc operatam, Dominus ei indulgere dignetur. Et postquam rexit prædictum monasterium spatio sexdecim annorum, et amplius; strenue et religiose se habens ad fratres suos et ad omnes, spiritum Domino reddidit, quinta mensis Julii, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo sexto, cunctis suum obitum deplorantibus, sepultusque in choro juxta Dominum Guillelmum de Annularibus, cuius fuerat capellanus. Hujus anima requiescat in pace. Amen.

Nota quod iste Thomas fundi curavit duas campanas in ecclesia Becci, scilicet campanam, quæ dicitur *le timbre*, et campanam secundam, quæ pulsatur in vesperis et matutinis. Et deductis expensis pro se, et servulo suo, et materia, soluti sunt septem franci, ut patet in chartulario per quittanciam. Nota etiam quod anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, Joannes Sandrin pictor apud Rothomagum commorans, recepit a supradicto domino Thoma abbate Beccensi summam nonaginta sex librarum Turonensium, ob causam materiarum, picturarum, et sexdecim magnarum imaginum lapidearum stantium in choro nostræ ecclesiæ Beccensis, ut patet per ejus quittanciam in armaria chartularii de litteris electionum.

EPITAPHIUM.

*Iste locus tenuit corpus virtute repletum ;
Quem tellus genuit Becci Thomaque Friquesi ;
Vitæ claustralis florens sub regula degit,
Subtraxitque malis, sed Christi colla subegit,
Hic prior electus, malorum crimina texit.
Abbas effectus digne cænobia rexit :
Beccensisque Pater vicesimus exstitit ipse,
Octavum frater addas, post occubuisse
Anno millesimo, centeno, sicque quaterno.
Quinta Quintilis decies quarto quoque sexto.
..... Parcat illi Deus. Amen.*

Nota quod hic debent scribi bene gesta Patris nostri domini Joannis de Mota, abbatis hujus cænobii vigesimi noni; sed quia tempore suo non fuit, nec quidquam scriptum inveni, ideo scientibus omisi.

25 Defuncto venerabili Patre Domino Joanne de Mota alias de Rothomago, decretorum eximio doctore, qui obiit in domo Becci, apud Rothomagum, corpusque ejus apud Beccum delatum, fratribus cunctis suum obitum lamentantibus, ibidem accepit sepulturam juxta prædecessorem suum fratrem Thomam de Becco.

Cui successit venerabilis pastor et Pater dominus Gaufridus de Hispania, alias Benedicti, tunc prior de Prato juxta Rothomagum. Dum ejus electio fuit canonicè celebrata, cunctis fratribus ejus merita considerantibus, in eum per viam sancti Spiritus unanimiter consentiunt, et eum in pastorem assumunt Dominicæ Incarnationis anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo. Qui dum esset prior de Prato, guerris in Northmannia vigentibus, multa passus est, et redditus ecclesiæ Prati

adeo modici et debiles erant, quod in manu officii domini Rothomagensis consulebatur tradi; quæ omnia patienter toleravit, et cunctos visitantes ecclesiam, quam regebat, ad amorem sui et suæ ecclesiæ incitavit.

Cum autem electus fuit, ecclesiam Beccensem magnis debitis invenit operatam, et per omnia intus et exterius deturpatam ædificiis ruinosis; quam ad talem statum deducit quod nec debitis nec reparationibus quovis modo possit notari... ecclesiam Becci mirifice per longum et latum, intus et exterius decoravit; pars enim ecclesiæ (quæ navis dicitur) quæ foveis terris inferius et araneis superius villipendebatur, lapideo pavimento et vitrinis circa navem necessariis decoravit. Capellam Sanctæ Apollinæ, in qua tres imagines, ordinavit, instituit, et, ut cuncta complectar, nihil vilius navi ecclesiæ, quando depingi fecit; et cruces ecclesiæ instituit, in signum dedicationis, per circuitum intus et foris, tombam suam et sui prædecessoris in choro locavit. In choro dictæ ecclesiæ quatuor pillaria, juxta pulpitum, imaginibus doctorum quatuor Ecclesiæ, munivit, quæ antea vacua fuerant. Librifera in modum, et formam aquilæ, in medio chori, ad tenendum chorum instituit; formamque Moysi æream, præcepta legalia in manu gerentis, ad Epistolam canendam ordinavit. Magnificumque evangelistarum æream formam quatuor evangelistarum gerens, juxta altare ad Evangelia per circulum anni cantanda, et de eadem materia et ærea, quatuor candelabra sumptuosissima.

Ecclesiam pluribus vestimentis nudatam, et indigentem, multis honorabilibus et sumptuosis confortavit, et multis localibus, reliquit, et maxime ubi requiescit pars capitis sancti Blasii, quæ antea in Anglia in prioratu Conith detinebatur, medio et monitu Patris nostri fuit apud Beccum translata, et in sumptuosissimo reliquiario reposita.

Domum infirmorum, quæ infirmaria dicitur, ad fratrum subsidium et egentium solatium, ædificavit, non solum materialiter, sed quod melius et majus est, spiritualiter, quia ipse a summo pontifice impetravit ut cuncti in prædicta domo decedentes absolverentur a pœna et culpa, ut in bulla clarius continetur. Et a vicariis in Christo Patris Domini Guillelmi Destouteville archiepiscopi Rothomagensis et cardinalis tituli Hostiensis, impetravit, ut omnes religiosi, in dicta infirmaria celebrantes, et cujuscunque status, devote missarum solemniam audientes, omnibus diebus Dominicis, nec non et festis solemnibus, triginta dies de injunctis poenitentis relaxando, consequi mereantur, ut docet littera super hoc confecta; et litteram invenies in chartulario, in titulo archiepiscoporum Rothomagensium. Nec est omittendum lampadium quod est in medio chori, juxta candelabrum, quod dedit dominus Richardus le Grand curatus de Bosco Roberti, dudum abbas a rector obsequiosissimus et familiaris; cuppam

magnificam argenteam, et deauratam conventui A
dedit.

Ipse vero non inmemor dicti quod *sancta et salu-
bris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis
solvantur (1. Macch. xii, 46)*, et quod animæ de-
functorum orationibus viventium, ad pœnarum re-
laxationem indigent, obitum suum instituit celebrari
in quadragesima, die sancti Benedicti abbatis, et
servitio assistentibus assignavit decem libras Turo-
nenses, super receptam de Bensevilla, distribuendas
per manum sui capellani, quando præsens erit, et si
absens fuerit, in ordinatione prioris erit.

In fontibus et conductibus eximie laboravit, et
maxime ante cameram abbatis, in horto qui dicitur
la Vigne; in quo conductum fontium contiguum
caveæ, qui ligneus erat, lapideum conformavit, ut
fluenti clarescit.

Tres scholares ad studium Parisiense tenuit, et
aliquando quatuor, sumptibus magnis, quibusdam
in theologia, aliis in decretis studentibus, et eos in
gradibus facultatum copiosis sumptibus honoravit,
et manu larga, favore scholarium suorum, maxime
doctoribus facultatum Parisiensium bona ecclesiæ
distribuit. Quare dicti scholares, super omnes stu-
dentes, in dicta universitate, in maxima recom-
mendatione habebantur.

Dum ouit nobilis piæque memoriæ dominus Car-
olus victoriosissimus, qui Anglos de Northmannia
expulit, anno Domini millesimo quadringentesimo
quadragesimo nono, et reductionem fecit: duos filios
relinquit, scilicet Ludovicum seniore filium, et
Delphinum, qui successit in corona, et aliam Car-
olum ducem de Berry; qui modicum concordæ fue-
runt usque ad annum Domini millesimum quadrin-
gesimum sexagesimum quintum. Qui Carolus
26 dux de Berry a fratre suo Ludovico rege ducatum
Northmanniæ requirebat. et sibi debitum iure
hæreditario et testamento patris sibi relictum, rege
contradicente.

Videns prædictus Carolus quod non poterat pa-
cisci cum rege fratre suo, fœdere conjunctus est
dominis ducibus Burgundiæ et Britanniæ; qui que-
relam dicti Caroli manu armata portantes, et deffen-
dentes in regem ducatum Northmanniæ occupan-
tem, insultum fecerunt. et eum usque ad Parisius D
fugere compulerunt cum toto exercitu suo; ubi ad
nobiles Northmanniæ, ut commodius valerent resi-
stere, mandavit, qui adeo pro rege dimicaverunt,
quod Burgundi eorum exercitu territi fugerunt.

Postea rex consultus a sapientibus regni sui pro
bono regni et regnicolarum, ad lites et guerras
sedendas et quietandas; et amicitias inter principes
connectendas, consensit ut frater suus Ducatum
Northmanniæ possideret, unde fuerat lis et contro-
versia mota inter dictum regem et Carolum fratrem
ejus; et per suas patentes litteras confirmavit, jura-
vitque nunquam venire in contrarium, sed semper
stabile tenere promissum.

Ducibus contentatis, propter hujus promissum et

tam magnifice confirmatum, rediit ad terram suam
dominus dux Burgundiæ cum suis, remanente do-
mino duce Britannæ, cum nostro duce Northman-
niæ, nondum apud Rothomagum recepto, qui, cum
in albatia Sanctæ Catharinæ juxta Rothomagum
duxit. Qui dum expectaretur a Burgensibus, et
generaliter a toto nobili statu Northmanniæ et non
veniret, miserunt communi assensu omnium, Joan-
nem *Monsieur*, filium de Haricuria, ut sciret quare
ingressus ejus tandiu differrebat; qui verbum
habuit cum dicto Carolo duce, et eum nocte cum
tedis, et decore lumine ad Rothomagum adduxit; et
ibidem cum magna solemnitate et maximo gaudio
susceptus, præsentibus ducatus episcopis, abbatibus,
baronibus, et cunctis nobilibus, et annulo aureo
manui imposito, in ecclesia nostræ Domini Rotho-
magensis, Northmanniam, cunctis videntibus, de-
sponsavit; et eam ut sponsus sponsam regere et
gubernare jurejurando promisit.

Hoc facto, duce Britannorum solo in Northman-
nia stante cum dicto Carolo, rex Franciæ totum
quod fecit revocavit, dicens quod scribitur de de-
sponsalibus, cum locum non habet consequus, ubi
metus, vel coactio intercedit, et quod coactus con-
sensum præbuit, et suis armigeris in signum hujus
fecit, et instituit portare super loricas, duas litteras
A. et P. quasi diceret *audi partem*. Audiens dictus
dux Carolus, quod hujus occasione rex intendat
guerram contra eum iterum movere, et de facto
movit, quia voluit ut villæ et castra in dicto ducatu
de quibus dictus dux Carolus possessionem acceperat,
sibi restituerentur. Quod fuit regi valde ignominio-
sum, et promissum suum contra fratrem naturalem
violaret.

Considerans dictus dux quod potentiæ ejus, vido-
licet regis, non valeret resistere, discessit de North-
mannia, et Britanniam ivit, sui que consules, puta
episcopus et patriarcha Bajocensis, episcopus Lexo-
viensis, et plurimi alii patriam et propria benefi-
cia relinquentes, dictum ducem, supposito et consilio,
secuti sunt, et multi nobiles Northmanniæ captivi
remanserunt cum rege, et alii ex toto perierunt.

Et ista miserabili guerra durante, dominus noster
et Pater venerabilis, sua benignitate, et clementia,
nobiles multos in amicitiam Ecclesiæ univit, et post
paucos dies tres feodos nobiles, videlicet feodum de
Calvomonte, de Feugueroto, et Boullæ, mandato regis
de curia, et scacario, Beccensi ecclesiæ tanquam
manu mortuæ incorporavit, magnis et largifluis
sumptibus, amortisari fecit, anno Domini millesimo
quadringentesimo sexagesimo sexto, ut clarius ap-
paret in litteris super hoc confectis et scriptis.

Nota quod amortisatio nihil aliud est quam tes-
tam domino tributalem reddere immunem ab illo.

Tabulas in aula quæ dicitur Misericorde fecit
renovare et directorium, et similiter in refectorio,
quæ prius erant vermibus consumptæ.

Eodem anno multi de hominibus domini Caroli se
traxerunt ad villam quæ dicitur le Pont de l'Arche,

et ibidem tenerunt per multos dies : et sic rex, A propter hoc motus, quia nolebant villam prædictam suo mandato reddere, in propria venit, et sedem instituit, et disposerat per assultum capere, nisi intervenisset pactio; pacto inito, cum suis intravit, et durante seise, domos quæ erant circa castrum, et portam quæ duxit ad Locoveris, fecit funditus destrui, et fossata dictæ villæ refortiari.

Eodem anno sexagesimo sexto, die sancti Cosmæ et Damiani, mane adeo die stante nebuloso et turbido, quod vix quis potuisset distantem a se tribus pedibus conspicerere, intraverunt Bourbonni per castrum, in dictam civitatem Rothomagensem, capitaneo et civibus inscientibus; unde fuit magna commotio in populo. Sed tandem medio sapientium stantium in civitate, rex placatus est, et eam in brevi tempore recuperavit, et ibidem in persona stetit per multos dies; et infortiari castrum prædictum, quodam grosso muro in latere, ex parte tendente versus villam, prope fontem castrum.

27 Anno sexagesimo septimo fecit prædictus dominus Gaufridus Benedicti quamdam crucem institui magnificam in ecclesia Becci, deauratam, ex lapidibus pretiosis undique munitam, et in qua reponuntur spinæ gloriosæ coronæ Redemptoris nostri Jesu Christi.

Et eodem anno fecit incipere quoddam beufredium, in loco, in quo retroactis temporibus fuit, quod fuit igne consumptum, adeo quod per opinionem latiorum expertorum, oportuit istud renovare usque ad fundamentum, ad campanas ecclesiæ suspendendas, quia grossæ turres nimium erant gravatæ, et commotione campanarum gravabantur.

Ipse motus charitate et devotione augmentavit et crevit pitantiam religiosorum, tam presbyterorum quam juvenum, in termino Paschæ, de viginti solidis presbyteris, et juvenibus de quindecim; in quo nihil percipiebant antea, in magnum subsidium religiosorum claustralium.

Et suis temporibus convivebat in Ecclesia reverendus et religiosissimus vir homo pacis et dilectionis, dominus Robertus de Rothomago, alias *le Moine*, prior claustralis ecclesiæ Becci; qui prius fuerat prior in Ecclesiis Ile Confluentio, de Bellosaltu, et de Evvremodio; et postea ad priorem Ecclesiæ Becci per electionem vocatus, qui meritissimus et per dilectus in officio ab omnibus exstitit, et ad domum suam, quæ domus prioris dicitur, sitam supra portam quæ dicitur Roberti Bellot, viriliter laboravit intus et exterius, quantum decoravit (ut intuenti clarescii) picturis, cooperturis et aliis munimentis ad cameram aptis.

Capellam in ecclesia sitam, quæ dicitur capella Beatæ Mariæ Magdalensæ, sibi elegit, et priori assignavit; tamen antiqua registra Ecclesiæ notant capellam Beati Benedicti fuisse priori assignatam. Quam capellam Beatæ Mariæ Magdalensæ victrinis sumptuosius clausit; quinque imagines sanctarum

(75) Taliare. vulgo; mettre à la taille.

virginum, videlicet virginis Mariæ Magdalensæ, Honorinæ, Margaritæ, Catharinæ, super altare dictæ capellæ devote erexit, et tabulam depingi fecit, in qua, ad latera depictæ sunt imagines sanctarum Marthæ et Agnetis.

Scamna circa capellam instituit, cum coplinis ad reponenda ornamenta capellæ; quæ omnia propriis denariis et sumptibus fecit fieri, videlicet calicem deauratum, pacem valde devotam et argenteam, corporalia, et generaliter omnia quæ in capella videntur, in honorem, et decorem maximum ecclesiæ, et etiam duas parvas copinas argenteas, ad reponendam aquam et vinum, cum missa debet celebrari. Et post in anno millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo, fecit sumptuose depingi et in honorem virginum historiari.

Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, tempore corrente, quo dominus Carolus frater regis Ludovici in Britannia erat, venerunt Britones Cadomi, et ad partes circumvicinas, et ut in Northmannia faciliorem aggressum haberent, pro querela sæpediti Caroli tuenda, et defendenda, cum duce Alenconii pactum iniernat, et composuerunt, ut Britonibus pro prædicto Carolo querelantibus, villam, et castrum Alenconii redderet; quod ita factum est, venerunt et tenuerunt cum maxima copia armigerorum suorum.

Rex autem Ludovicus hoc audiens jussit in Northmannia omnes nobiles cum liberis sagittariis [Vulgo, *Francia-arbalétriers*.] proclamari, ad resistendum prædictis Britonibus qui eundo, et redeundo, adeo populum vexaverunt, ut nullus nec pullum, nec aucam, nec aliquid comestibile, pro se et familia sua, potuerunt reservare, viros ecclesiasticos si inveniebant taliabant (75), et si aliquem equitatem invenissent, vel equum in pejorem commutabant, vel omnino detinebant. Et dum ista nefandissima agerentur, prædicto duce Alenconii in Britannia stante, consilium habitum est, ut uxor ejus ad regem pergeret, ut ejus iram moderaret; quæ postquam locuta est cum eo, suis precibus obtinuit ut inter eos treviæ haberentur, quousque virum suum ducem Alenconii visitasset, et intentionem ejus sciret, quod sic factum est.

Tempore autem pendente in partibus illis circumquaque ducatum, erant liberi sagittarii, fere quadraginta mille dispersi, et adeo patriam, et maxime circa Senonensem diocesim deprædaverunt; quod ob defectum victualium compulsi sunt provinciam dimittere.

Et dum nobilis domina Alenconii consideraret cum filio suo patriæ destructionem, ad regem Franciæ venerunt, et ei villam Alenconii reddiderunt, Britonibus inde excedentibus, et Francis fœdere pacis intrantibus, duce Alenconii semper in Britannia stante; nec ob hoc cessarunt Britones querelam prædicti domini Caroli portare; sed longe post occupaverunt villas in partibus inferioribus Northman-

niæ, videlicet villas Cadomi, Bajocensis, Constan-
tiensis, Abricatensis, Francis circumquaque inter
eos dispersis, maxime apud Sanctum Laudum (*Saint-
Lô*), et abbatiam de Troardo (al., *Troarne*), usque
ad annum millesimum sexagesimum octavum, quod
rex dictas partes conquestavit.

Et eodem anno millesimo quadringentesimo sexa-
gesimo octavo, octava Augusti, nobilis domina
domina Margareta regina Angliæ, uxor regis Hen-
rici, qui tunc temporis ab Edoardo de la Marche
occupante regnum Angliæ, carceribus detinebatur,
nec non filia regis Siciliae, cum filio suo Edoardo
domino principe de Galles, venerunt **28** apud Bec-
cum, et ibidem recepti sunt eadem die vesperscente
jam die, cum tædis et lumine immenso, et steterunt
per quinque dies in hac abbatia, cum honore maxi-
mo, et gratis hinc inde actis, perrexit ad Nostram
Dominam de Monteforti, deinde ad Herflotum, ut
ascenderent mare.

Eodem anno prior de Bellosaltu, videlicet dominus
Joannes de Cambrevier, qui tunc erat subprior et
cantor Becci, effecit ut scamna, et sedes sumptuosæ
in refectorio, in honorem et maximum decorem
loci, fabricarentur; cuius beneficii gratiam in ani-
mam remunerare dignetur Deus.

Anno Domini millesimo quadringentesimo sexage-
simo octavo, decima sexta Octobris; postquam infe-
riorem Northmanniam regis subjugarunt imperio,
querelantes pro rege, Britonibus ad se reversis,
considerantibus tanti regis potestati non posse resi-
stere, prælatis patriæ, nobilibusque, totoque
populatu super principem, scilicet ducem Britannia
acclamantibus, patriæque vastationem, populi con-
fusionem, gentium perditionem eidem demonstran-
tibus, pactum et concordiam tractarunt inter se
querelantes.

Redeuntibus armigeris, nobilibus sagittariis, qui
ibidem aderant pro rege pugnaturi, patriam istam
Northmannia totam deprædaverunt, et quicquid
ecclesiasticum poterat inveniri, quasi suum proprium
reputabant; in domibus Deo dedicatis, puta abbatii,
domibus sacerdotum, ex omni parte confluebant,
statum ecclesiasticum in personas diffamantes, po-
pulusque omnis Northmannia tantum supplicium
toleravit usque ad medium Novembris anni præ-
dicti.

Eodem anno millesimo quadringentesimo sexage-
simo octavo, fecit prædictus dominus Gaufridus
viam continuari et antiquæ conjungi, scilicet ad
diffusionem itineris quo itur de Becco ad Brioniam,
usque ad gardinum Joannis Louvet, ut scilicet iter
regium ibidem constitueretur, qui solebat esse in

A cultura feodi nostri de Feuguereilo contiguo dictis
conductibus fontium.

Huic venerabili domino Gaufrido abbati succes-
sit dominus Joannes Boucart doctor, episcopus
Abricatensis, qui tunc temporis erat confessor Ludo-
vici regis Francia, qui quidem episcopus fuit electus,
sive postulatus, admonitione et præcepto ejusdem
regis, in pastorem et abbatem Becci. Ipse fecit con-
summari et compleri beufredum; fecit fieri camp-
nam, quæ dicitur horologium, et suspendi in loco,
in quo nunc stat, in cacumine ejusdem beufredi.

Idem episcopus habuit quemdam vocatum magi-
strum Joannem le Marchand, vicarium ejus in dicta
abbatia; qui quidem le Marchand erat decanus
ecclesie Abricatensis, vir magnæ intelligentiæ et
sagacitatis, qui habuit regimen et gubernaculum
totius Ecclesie Becci, sub ipso episcopo.

Ipse episcopus in fine se demisit de abbatia, et
repositus in manu religiosorum. Videlicet se demisit
super religiosum virum dominum Joannem de Aptot
[forte, Hautot.] alias Hauteu, qui pro tunc erat prior
claustralis Becci, sed demissio non sortita est suum
effectum, quia idem episcopus obiit antequam ipsa
demissio esset confirmata a papa. Quare idem prior
claustralis perdidit pecuniam suam, quam miserat
Romam, ad faciendam confirmationem suam, et ad
solvendam vacantem; quare facta fuit electio.

In qua electione fuit electus dominus Robertus de
Rothomago, alias d'Evreux, prior de Bellomonte,
vir religiosus et honestæ conversationis, qui suc-
cessit in abbatia ipsi episcopo Abricatensi. Ipse
electus, et Benedictus abbas, fecit fieri novam por-
tam in introitu abbatia, quæ nunc est juxta portam
elemosynaria, cum muro lapideo versus dictam
elemosynariam. Fecit operari laudabiliter, et ho-
neste supra antiquam portam ejusdem introitus,
cum gradibus ascendentibus ad cameras, quas fecit
fieri supra eandem antiquam portam, et fecit etiam
operari in conductu rivuli aquæ ante portam eccle-
sia, cum muro lapideo claudente ipsum conductum,
a camera prioris usque ad granarium; cum pluribus
aliis beneficiis, quæ ipse fecit intra ecclesiam, et
extra. Deinde ipse se demisit de dicta abbatia, super
venerabilem religiosum dominum Gujllermum de
Rothomago, alias Guerin, retenta magna pensione,
cum presentatione beneficiorum. Sed facta ipsa
demissione, et confirmata a summo pontifice, ipse
dominus Robertus d'Evreux non diu duravit; quare
ipse dominus Gujllermus Guerin, qui antea erat
prior de Sancto Philiberto, et capellanus dicti d'Ev-
reux, fuit omnino pacificus abbas ipsius monasterii
de Becco.